

ZSIDÓ ÉLET

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRÜT 18.
TELEFON: 1-863-61.

FELEKEZETI HETILAP
SZERKESZTETTE 1933-1937.
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETESI ÁR:
FÉLÉVRE 10 PENGO
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGO

Eucharisztikus Kongresszus

Mire lapunk legközelebbi száma megjelenik, már megkezdődött a *harminnegyedik eucharisztikus világkongresszus*, mely Szent István évében Budapestre hozza a világ katolikusságának százezres tömegeit.

A magyar zsidóság őszinté örömmel köszönti ezeket a százezreket és hálával és mély hódolattal *Pacelli* bíborost, a pápa küldöttjét. Nemesak az ország vendégeit várja azzal a vendégszeretettel, mely minden magyar földre lépő idegennek kijár, hanem testvéri együttérzéssel nyújtja kezét azok felé, akiket a hit iránti hódolat gyűjt most össze a magyar főváros falai közé. A zsidóság a hithűségnek és tradíciótiszteletnek klasszikus formáin nevelődött és mártírjainak százezreire menő tömege éppúgy többre becsülte a hitet az életnél, mint azok a keresztények, akik szintén vadállatok karmai között, máglyák tüzeiben, börtönökben, megvádított tömegek áldozataiként dobták oda életüket, nemesak könnyen, hanem boldogan és lelkesen azért a hitért, melynek formái szerint ők is az Egyistent imádták.

De még egy ok tárja a zsidó szíveket a kongresszusra érkező katolikus tömegek felé. Az üldöztetésnek mostani szomorú korszakában a világ hatalmasságai között a katolikus egyház feje, a pápa volt az, aki a legkeményebb formában emelte fel tiltakozó szavát a pogányságnak újjászületése ellen és a katolikus klérus a maga zárt egységében, szintén minden erejével azon volt és van, hogy a gyűlölet lángjának elharapózását megakadályozza. A zsidóság nem hálátlan és nagyon tudja méltányolni a vele szemben megnyilat-

Személyi változást a hitközség vezetésében! A zsidóság új helyzetében — új vezetőket!

Az 1938 év történése a magyar zsidóság történetében szomorú fejezet lesz. Földrengés rázta meg s a felekezet tagjai riadtan s kilátástalanul tekintenek maguk körül. Nagyon sokan gyáván megfutamodtak, sokan a helyükön maradtak, de a legtöbben feszült idegekkel folytatják egyelőre megszokott munkájukat s nem minden érdeklődés nélkül figyelik, *mi történik a felekezeti élettel*. Ezek az utóbbiak képviselik a felekezet zömét, a középosztályt, mely sohasem vehetett részt a felekezeti politikában és a felekezeti közéletben, mert őket kirekesztették onnan. *Pedig éppen ez a középosztály szerezte meg azokat az érdemeket, melyek megbecsülést szereztek az egész felekezetnek s nem is mulasztják el a vezetőket minduntalan hangoztatni röpiratokban és feliratokban azokat az érdemeket, amelyeket a zsidó középosztály a világháborúban hősi önfeláldozással megszerzett.* A zsidóság ezen nagy

erkölcsi értékei hol vannak a hitközség vezetésében? — A 64.0000 hitközségi adófizető közül csupán 13.000 rendelkezik szavazati joggal, vagyis *20% bírói jogokkal s 80% csak kötelezettségekkel*. Ez a 80-20% arányszám szomorú aktualitást nyert az utóbbi időben, az úgynevezett zsidó törvényjavaslat kapcsán. Ez az arányszám a felekezeti életben belül is megvan, természetesen más vonatkozásban. E lap hasábjain már évek óta harcolunk a hitközségi választójog kiterjesztéséért, mert ezen antidemokratikus s elavult választójog mellett a vezetőség nem tekinthető a pesti hitközség vezetőinek. *Amikor a politikai pártoknak a legfontosabb program-pontjuk az általános és titkos választójog megvalósítása volt, a zsidó közélet vezetői hallani se akarnak a saját felekezetiükben ezt megvalósítani.* Hiába volt a frontharcok küldöttségjárása s memorandum szerkesztése, még ezeknek a

közö megértést és emberséges indulatot és a magyar zsidóság nem felejt el egy pillanatra sem, hogy hittestvéreinek, akiket a külföld egyes országaiban minden polgárjoguktól és úgyszólván emberi méltóságuktól fosztottak meg hitük miatt, a katolikus klérus sietett vigasztalására és segítségére a szorongattatás szörnyű napjaiban és még ma sem szűnik meg a maga óriási hatalmával mérséklőleg hatni, addig a határig, ameddig ez módjában áll.

Ezt az emberi segítőkészséget, az emberi szolidaritásnak, ezt a rendkívüli hatású megnyilatkozását tapasztalhatta a legutóbbi hónapokban a magyar zsidóság is,

amikor bizonyos mákonyos eszmékkel a magyar katolikus egyház is szembeállt. Így a magyar zsidóság nemesak azért kér részt az eucharisztikus kongresszus ünnepeiből, mert az a tény, hogy színhelye a magyar főváros, hatalmas propagandisztikus eszköz, mely minden politikai vonatkozástól távol a magyar kultúra erejével kell, hogy megtegye hatását a magyar igazság teljes kibontakozása irányában, hanem a hála érzéséből is a világ katolikus társadalma és a katolikus egyház feje iránt.

Isten áldása kísérje a kongresszus résztvevőit és annak munkáját.

minden feltétel nélkül jogosultaknak sem adtak szavazati jogot, sőt... És ezt az állapotot az előljáróság tagjai nem találták szégyenteljesnek. *Egy szó sem hangzott el részükről a frontarcosok és hadirokkantak jogai mellett.* Úgy látszik nem érdekük, hogy minél több hittestvérnek legyen beleszólása — ha csak indirekt is — a hitközség irányításába.

A frontarcosok, vagy ahogyan újbaron hivatalosan hívják, a tűzharcosok elérkezettnek látják az időt, hogy számonkérjék a vezetőköt: mit tettek a felekezet rohamos sorvadása ellen, mit tettek a magyar zsidóság sorsának és jövőjének irányítása érdekében! Mit tettek az ifjúság fenntartása és megmentése érdekében? Vagy a tömeges kitérések megakadályozására?

Az ú. n. zsidótörvény javaslat elismeri a magyar zsidóság háborús érdemeit. A hitközség vezetősége vajjon hol és mikor ismerte el a frontarcosok és hadirokkantak érdemeit? Talán úgy, hogy kirekesztette őket a felekezeti életből? Vagy úgy, hogy a hősi halottak nevei helyett a saját neveiket örökítették meg a Hősök Emléktemplomán?

Így néz ki a valóságban az összefogás és összetartás, amelyre minduntalan felszólítja a vezetőség a hittestvéreket, de amelyek megvalósítására semmit sem tesz, ellenben a hitközség *széltobmlasztására* minden eszközt felhasznál. Így legutóbb is, ebben a kétségbeejtő légkörben, mintegy 5000 adózónak emelték fel a kultuszadóját, szinte provokálva a tömegeket, hogy még jobban távolodjanak el a hitközségtől. Az áldozatkésztséget így akarják az adófizetőkől kipresszionálni? Az ilyen esetek nem nagyon használnak a hitközség nyugalmanak.

Cselekvő felekezeti irányításra szükség van, de nem olyanra, mely a tűzharcosokat s a fiatalokat kizárja a felekezeti élet vezetéséből s szinte egyedül az adóemelésben éli ki energiáját. A zsidótörvény új helyzet elé fogja állítani a felekezeti vezetőket. A problémák egész sora fog felmerülni, vajjon megfelel-e ezen nagy feladatnak elvégzésére a hitközség mai vezetősége?

Egy szóval felelhetünk:

Nem!

Ki kell eszerélni a garnitúrát!

Hitközségi elnök ne lehessen a gazdasági életben aktív szerepet vivő személy. Elsősorban pozitív vallási életet élő férfi legyen, aki szellemi kiválóságával reprezentálja a felekezetet úgy be-, mint kifelé, — nem pedig kizárólag előnyös anyagi helyzetével. Mert a zsidósággal szemben gyakorolt általánosítás folytán az egész zsidóságot mindenkor a vezetők egyénisége, társadalmi és gazdasági helyzete szerint ítéli meg.

Aktiv előljárók ugyancsak pozitív vallási életet élő, anyagiilag független és állandó jövedelemmel bíró személyek lehessenek. Előljáró ne

lehesse az, akiket önzetlen működésüknél nem az egyetemes érdekek irányítanak. *Az előljárói tisztség tiszteletbeli és semmiféle címen díjazással nem járhat.*

Szükség van a szigorú összeférhetlenségi szabály mielőbbi meghozatalára.

Sürgős belső revízióra van szükség! A felekezeti közvélemény tudja — az okokkal tisztában van —, hogy a zsidó közélet összeomlásának súlyos belső okai vannak.

Adja át a helyét a vezetőség.

h. gy.

A SZIDRA MARGÓJÁRA BŐHÓR

Írta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi

„Sés sónim tizrá szodechó... uvasónó hásviisz sábosz sáboszon jihje loórec sábosz lásém szodechó ló szjzró vócharmóchó ló szizmór... — Hat esztendőn át ved a te szántó-földedet... A hetedik esztendőben pedig szombati nyugalma legyen a földnek, az Örökkévalónak szombatja: szántóföldedet ne vedd be és szőlőket meg ne mesd”.

Szidránk alkalmat s ösztöngést ad nekünk arra, hogy a divatos faji teóriáról kissé elmélkedjünk. A faji kiváltságnak eme tana ellentmond annak a minden embert eltöltő magasztos gondolatnak, hogy az Isten legfönségesebb kisugárzása a minden fajt egyformán beragyogó szeretet. S ellentmondani látszik ez a tan a világszerte ismert és elismert, mélyreható kutatásokon és megfigyeléseken alapuló Darwin-teóriának, amely szerint valamely faj kiváltsága harsz a küzdelem által áll elő, tehát nem a vér minemisége révén hull készen valamely faj ölébe. Izrael kezdetben agrárnép volt. Volt országa s volt módja agrárius foglalkozást űzni, hangos cáfolatúl annak az állításnak, mintha Izrael fiai húzódoznának, irtóznának a földművelés nehéz munkájától. Izrael életének e szakaszából való igényeknek a föld pihentetésére vonatkozó meghagyása, miszerint egy bizonyos időponttól számított hetedik évben megmunkálatlanul maradjon. Továbbá a jóbél intézménye is, miszerint ugyancsak egy bizonyos időponttól számított ötvenedik évben az eladott birtok visszazáll tulajdonosára. Valami demokratikus

fideikomisszum-féle ez, nehogy a kisbirtok elidegenedjék. Hogy milyen eredménnyel végezték Izrael fiai a földműves munkát mutatja a szólam: „Tejjel, mézzel folyó Kanaán”.

Izrael elvesztette országát, nem üzhette tovább a földművelést, új foglalkozás után kellett néznie — s ráadta magát a kereskedelemre, amelyet mind a mai napig üz s amelyhez később ipari tevékenység csatlakozott. Hogy milyen eredménnyel, mutatja a most elfogadásra s szentesítésre váró „zsidó törvény”. Izrael népének tehát, amely természettudományosan évezredes harcokban és küzdelmekben derekasan helytállván, mindennemű foglalkozásban megmutatta életrevalóságát Tehát nem vágthatják oda Izraelnek, hogy alsóbbrendű faj.

Ábrahám

(Hitehagyások idején)

*Abrahám szent Ősünk
Buzgón kutató, és
S békét készít útját,
Ha elveszi más.*

*Harcot, vizályt kerül,
Békét kér s kínál
S a békét áhítva,
Istenre talál.*

*Hűsége Istenhez
Olyan szent s szilárd,
Hogy áldozná érte
Egyetlen fiát.*

*A bűnöst is félti,
S Isten kérve kér:
Bocsásson meg neki,
Tévedéseér.*

*Sírhelyet sem fogad
Ingyen, hanem vesz...
Istennek és embernek
Kedves, amit tesz.*

*...Ki Istenben bízik
S mint Abrahám él,
Hont is híven szeret
S hitet sem cserél.*

CSANYI LÁSZLÓ

STREINITZER GYULA vas, réz, acélbűtor, sodronyágybetét üzeme. Speciális autogénehéscső üzvények, kályhák, zárak, redőnyök készítése és szakszerű javítása. Vendégágyak csak la, kivételben kimondottan új anyagokból

Budapest, VII., Dob ucca 45. Tel.: 143-15

»Úgy érezzük, hogy olyan tragikus korszak küszöbéhez értünk, melyet nagyon nehéz lesz átvészelnünk!«

Felavatták Kecskeméti Vilmos síremlékét

Impozáns tömeg jelenlétében avatták fel vasárnap, május 8-án azt a művészi síremlékét, melyet a hitvesi és gyermeki kegyelet és a Zsidó Élet olvasótáborának ragaszkodása emelt a lap elhunyt főszerkesztőjének, *Kecskeméti Vilmosnak* sírja fölé. Az avatáson a zsidó felekezeti élet sok vezető egyénisége jelent meg, így a *Budai Izr. Hitközség* képviselőjében *dr. Csobádi Samu* alelnök, *Diósi Jenő* főtitkár, *Gesztes Ferenc*, az Autonomia Párt elnöke, a *Budai Chevra* képviselőjében *Deutsch Simon* titkár, az *Orthodox Izraelita Központi Iroda* megbízásából *dr. Reiner Imre* jogtanácsos, a *Cionista Szövetség* részéről *dr. Buck Miklós* főtitkár. Az újságíró testületeket *Peterdi Andor* és *dr. Bálint Artur*, az Újságíró Egyesület ügyésze képviselték. Testületileg vettek részt a kegyeletos aktuson a Zsidó Élet szerkesztőségének tagjai és a kiadóhivatal alkalmazottai.

Abrahamsohn Manó főként megható gyászimája után *dr. Scheiber* Lajos körzeti rabbi avatta fel nagyhatalmú beszéddel a síremlékét.

— Az élet sohasem olyan szép, — mondotta a többi között —, mint ahogyan ezt mi formáljuk, alakítjuk. Széppé, tartalmassá, értékessé és ideálissá az életet az a három ragyogó zoltári erény teszi és föl emeli a halandót a mulandóság porából az isteni szentség közelébe. *Az ideális ember illuziók nélkül szeret, gyűlölet nélkül felejt és keserű csalódások dacára is böles nyugalommal és derült optimizmussal tovább dolgozik*; a rosszban meglátja a jót is, a gyötrelmek között a fenséget és mélységet. *Ebben a magasztos képből tükröződik vissza Kecskeméti Vilmos lelki- és gondolatvilága, nagyszerű publicisztikai tevékenysége és munkássága, ebben a képből tükröződik az ő egész értékes élete. Lélektisztaság, emberi szívjóság, alázatos szerénység, foltnélküli becsületesség és férfias jellemzilárd-ság*: ezek voltak *Kecskeméti Vilmos* fegyvernélküli vértete, amelyekkel végigküzdötte életének nagy har-

cait és amelyekkel maradandó megbecsülést vívott ki magának.

A papi avató beszéd után *Abrahamsohn* főkéntor énekelt a *El Molé rachamim*-ot, majd *Kecskeméti Vilmos* barátai és pályatársai nevében *Peterdi Andor*, a kiváló költő hódolt az érdemes újságíró és ragaszkodó barát emléke előtt.

— Eljöttünk ismét tanubizonyságot tenni — mondotta a meghatottságtól fátyolozott hangon —, hogy *közülünk való érdemes ember nyughelyét jelöli ez a márvány, ez a sírdomb*. És eljöttünk azért is, mert *úgy érezzük, hogy olyan tragikus korszak küszöbéhez értünk, amelyet nagyon nehéz lesz átvészelnünk*. Erőre, hitre van szükségünk, hogy állhassuk ezeket a csapásokat s hogy megbirkózhassunk a mai idők komor járásával. *Megérjük-e még a nemzet magáraeszmélését s látjuk-e még a derűsebb magyar hajnalodást?* Ez a kérdés él fájdalmasan bennünk ma, amikor valami gonosz varázslat játszik itt a tömegek és a különböző tényezők egy tekintélyes részével. A magyar társadalom egy-sége megbomlott és töredékei valósággal a rontásra esküdtek. *Megbolygatták egy ország békés életét, szították a gyűlölködés lángját s egy maroknyi népet: a nemzet egyik leghűségesebb, leghasznosabb töredékét, a zsidóságot jelölték ki bűnbaknak!* A milliókból kis százaléknyi részt akarnak ezzel büntetni, hogy az viselje minden felelősségét és szenvedését egy historiai téves ítéletnek, amellyel ezt a hazát sújtotta a világháború és Trianon.

— *Most, éppen most, mikor a világ nagy nemzetei kezdik felismerni a magyar tragédiát teljes valóságában, most, amikor remény van rá, hogy valamiképpen helyrehozzák ezt a történelmi tévedést, éppen most marcangolja önmagát ez az amúgy is halálra sértett és sebzett nemzet?* Ez a szót döbentti meg a lelkünket és józan eszünk minden érvelésével, hűséges magyarságunk mélyeséges fájdalmával, szóban és írásban kiáltjuk nap-nap után: ne tovább ezen az úton, mert az ezeréves nemzet létét fenyegeti ez a polgári gyű-

lölködés, amely ma még csak gyűlölködés, de ki tudja, mivé válik később.

— Itt, a halottak parcellái között még fájdalmasabban érezzük az élők tévelygéseit, ámde azt is, hogy a gyűlölet mily borzalmas valami, amivel az emberek egymás muló és rövid életét keserítik, pusztítják! Itt érezzük igazán, hogy *csak két fegyverünk lehet a békés, boldog élet elrendezéséhez az: a méltányosság és a jóság!* Ennek jegyében dolgoztál Te is, *Kecskeméti Vilmos*, amíg éltél és dolgozunk mi, pályatársaid; így szolgáltuk a múltban és szolgáljuk a jelenben hazánkat, de hogy mit hoz a jövő: elől csüggesztő bizonytalanságban élünk!

Peterdi Andor megrázó erejű beszéde után *dr. Csobádi Samu*, a *Budai Hitközség* alelnöke emlékezett meg *Kecskeméti Vilmos*ról, a hitközség harcos barátjáról, igaz ügyének hűséges harcósáról.

— A prédikátor *Salamon* könyvében olvassuk — úgy mond —, hogy ismert egy várost, amely nem volt nagy, de szemet vetett rá egy hatalmas király, ellene jött, körülvette, nagy erősségeket épített a város ellen, úgy, hogy már-már elveszettnek látszott. De találtatott a városban egy szegény ember, aki böles volt és az ő bölcseségével megszabadította a várost. A prédikátor ebből az esetből arra tanít, hogy *inkább kell hallgatni az alázatos bölcsnek beszédét, mint az esztelenekkel uralkodónak kiáltózásait*. Budán tisztelt övezi *Kecskeméti Vilmosnak*, az alázatos bölcsnek nevét, — emlékéit az elismerés örökzöld koszorúja fogja övezni!

A *Zsidó Élet* szerkesztősége és kiadóhivatala nevében *Halász Sándor* beszélt.

— *Több, mint egy esztendeje* annak, hogy az utolsó szerkesztőségi értekezleten utoljára adtál nekünk élőszóval utasításokat és bizony az eltelte hosszú, jaj, milyen hosszú és nehéz esztendő alatt nagyon, de nagyon kellett figyelniük befelé, hogy a körülöttünk tomboló hangzavarban meghallhassuk azokat a halk szavakat, melyekkel lelkünkön át szóltál hozzánk.

Csak egy tette könnyűvé számunkra ezt a súlyos feladatot, az, hogy Te egész évtizedes újságírói pályád alatt sohasem változtál sem felfogásban, sem a világ dolgaival szemben való beállítottságodban és így mindig, rövid töprengés után meg-

találtuk azt az álláspontot, melyet Te az adott helyzetben, az adott kérdéssel szemben elfoglaltál volna. Hiszen Te ezeket a kérdéseket *mindig három szempontból bírálta el: a magyar, a zsidó és a liberális újságíró szempontjából* és ez a három szempont igen sok lelki közösséget mutat. Mert *amint a magyar nép csak függetlenségben és szabadságban tud élni, úgy a zsidóságot is ez a szabadság, függetlenség utáni örök nosztalgia jellemezte évezredek történelmi útján.* Ebből az érzésből pattantak elő a Makkabeusok, a Bar Kochbák, a Horn Edék és talán ezért van az, hogy a zsidóságot olyan nagyon szeretik forradalmi elemnek feltüntetni azok, akik *tudatosan félreértik és akik szánt-szándékkal megfélemlítettek arról, hogy a zsidóság, amióta megszünt önálló nemzeti életet élni, amikor szabadságjogokért harcolt, sohasem a maga küzdelmét vívta, hiszen öns céljai nem lehettek, hanem mindig azét a nemzetét, mely neki új hazát adott.*

És még három szempontot kellett szem előtt tartanunk, ugyebár. Főszerkesztő Urunk, hogy *csak igazat szabad írni, csak olyat, aminek valóságáról magunk is meggyőződünk, hogy az ellenfél nem ellenség és az újságíró hangjának sohasem szabad átcsapni még a legvadabb harc idején sem a rikácsolás díszkántjába, ennek a hangnak mindig magyarnak, de egyben európainak kell maradnia.*

Dr. Berényi Sándor a legszűkebb baráti kör nevében beszélt:

— Egy esztendeje immár annak — mondotta —, hogy egy tavaszi reggelen váratlanul itt hagytad családot, barátaidat, akik áhitattal szótkát meghallgatni tapasztalatokban gazdag szavaidat és döbbenetesen ébredtek annak tudatára, hogy elnémult ajkaid nyugodt, okos beszéde és árván maradt szerkesztői íróasztalod, melyen annyi nemes gondolat, annyi meleg érzés öltött testet finoman pallérozott, tiszta íróttalad nyomán.

Az élet azonban megy tovább a maga útján és a megtorpanás első órái után az a szent elhatározás töltötte el hitvesed, fiaid és barátaid lelkét, hogy a haza és a vallás ügyének védelmében áttalad megkezdett szent munkát tovább fogjuk folytatni.

Nem ijesztett el bennünket se a közömbösség, se a rosszakarat gáncselvése, mert úgy éreztük, hogy kö-

telességünk, ez is drága örökségünk, melyet reánk hagytál.

Vajjon átvilallott-e agyadon és szíveden a fájdalom és félelem, hogy micsoda idők és megpróbáltatások várnak arra a kis gárdára, mely Téged tántoríthatatlanul körülvett és követett? Szeretnők hinni, ha *nem abban a tudatban távoztál volna körünkből, hogy hamarosan eljön az ideje annak, amikor az élők megirigylik a holtakat.*

Ezért érezzük kisebbnek a veszteséget, mely elmúlással ért bennünket. Ezért nagyobb a vigasztalásunk, mert nem kellett megérnie igaz magyar szívvednek, hogy egy évvel az élők sorából való távozásod után micsoda diminutio jutott hűtsorsosaidnak osztályrésztül.

Aludj édes álmokat! Nagymagyarságunkban, melyben végig fog éledni a szabadság, egyenlőség és testvériség szentháromsága!

Utolsónak Hámos Gyula ny. szívdobogó mondott emlékbeszédet Kecskeméti Vilmos régi munkatársai nevében:

— Meghalt egy férfi, aki arra született, hogy a tollat forgassa. Elment csendesen, halkán, mint amilyen az egyénisége volt. A hálás kegyelet maradandó emléket emelt sírja fölé, de az igazi emlékezet nem ez a hideg márvány, hanem az,

amely a szívekben él. Te is, Kecskeméti Vilmos, a szív, az értelem embere voltál és éppen ezért egyetlen egy ellenséged volt, — a saját szíved, amely *felörlődött a kötelességteljesítés emberfeletti munkájában*, az általános emberi, a felekezeti közérdekért és az igazságért folytatott több évtizedes küzdelemben.

A tollat, mely kihullott kezéből, más vette fel, elárult íróasztalát más foglalta el, de az egyéniségét, okosságát és mértékletességét nem tudta átvenni senkisé. Mint szerkesztőnek lett utódja, de mint egyéniségnek helye betöltetlen maradt.

Az ő szellemi örökét igyekszünk mi szűkebb munkatársai a jövőnek megmenteni s ha teste el is távozott, *szelleme itt maradt munkatársai között* s a Kecskeméti Vilmos által alapított Zsidó Élet-nek — melynek tisztaságára annyira vigyázott, minden sora továbbra is egyéniségét fogja hirdetni.

Ezzel véget ért a végtelenül bensőséges ünnepség, melynek résztvevői valóságos virágerdőbe borították Kecskeméti Vilmos sírját.

*

Gyűjtésünk lezárása után érkezett hozzánk K. M. úr adománya: 2 P. mely összeget köszönettel nyugtázzuk.

A múlt érdekességeiből

Rovatvezető: GÁLÓSI SOMA

Egy régi zsidójavaslat

Most mikor arról van szó, hogy új törvénnyel rést üssenek nemcsak a magyar zsidóság egyenjogósítási törvényén és evvel sérelmet szenvedhet az ország alkotmánya is, közreadjuk az 1791. évi országgyűlés legelőkelőbb tagjainak egy javaslatát.

Ez a zsidók ügyeinek rendezéséről szól és az addigi törvények és kiváltságok megszüntetésével kívánják az indítványozók, hogy a zsidók az összes országos és hetivásárokat, a bányavárosok kivételével látogathassák, mindenhol kereskedést és ipart folytathassanak. A városokban és mezővárosokban a nekik kiutalt házakat bírassák, joguk legyen üzleteket nyitni és nem kevésbé részesülhessenek a realia előnyeiben és a polgári jogokban. Falvakban a földesuróság engedélyével házakat építhetnek, letelepedhetnek, mely jogok azonban nem

vonatkozhatnak a bányavárosokra, ámbár az ottan való átutazást is megengedhetik.

A Horvát-, Dalmát- és Szlavon királyságban ugyan megengedték az üzleti ügyekben való tartózkodás, de az állandó letelepedés tilalmas.

A vallásgyakorlat ugyan megengedték, de kötelezve vannak a katolikus ünnepeket, ami a külső szokásokat illeti, figyelembe venni, valamint a katolikus események ünnepeik betartásában nem akadályozni.

Iskolákat alapítani és ifjúságukat *akadémiákra küldeni* meg van nekik engedve.

A meglevő iparosokon, valamint kereskedőkön kívül senkit sem lehet az országba bebocsátani, ha nem hoz magával legalább is 1500 forint vagyont.

Ennek az e korban rendkívül liberális és humanus törvénynek alá-

írói: *Sándor Lipót, az ország nádora, Batthyányi József érsek, gróf Zichy József, gróf Forgács Miklós, Űrményi József, Bárány Prónay László, gróf Haller József, Zabraczky József püspök, Balog Péter, Almásy Ignác, Bedekovich Ferenc, Aczél István, Prileczky Károly, Margalits János budai követ, Stettner Mihály pozsonyi követ.*

Áldás emlékükre!

Az ősi pozsonyi zsidó község kezdeményezte 1839 május 1-én azt a mozgalmat, mellyel a pozsonyi országgyűléshez kívánt fordulni a zsidók egyenjogósítási kérelmével. Az óbudai zsidó község még nem találta alkalmasnak és elérkezettnek az időt ennek a kérdésnek felvetésére. Álláspontjukat talán az is befolyásolta, hogy az ő kebelükből kivált és önállóságra törekvő pesti zsidóság is kibocsátott ilyen irányú körlevelet. A büszke anyahitközség úgy ír a pestiekről, mint „kiknek ily irányú autoritását belátni éppenséggel nem tudjuk” és a község lealeasonyításának tekinti, hogy a pestiek szőlítették fel őket két képviselő kiküldésére az országgyűlés elé való járulás tárgyalásához.

Ezen illetékességi incidens dacára is Pesten 1839 évi november 3. 5. és 6-án gyűlt össze az ország zsidóságának képviselője. „A jelenlegi időperiódus megtanácskozására, midőn a magyar királyság követei az ország javának megtárgyalására egybegyűlve vannak és a zsidóság vármegyei képviselői is” előterjeszteni óhajtják kívánásaikat. A kiküldött két testületre következőképp alakult: Pest város Boscovitz I. L., Oesterreicher D., Löwy Hermann, Ullmann Sámuel, Pinkas Adolf, Wodianer Sámuel, Kadisch Joachim, Kern S. E.

Zala vm.: Löwenstein Mór, Sáros: Holländer Leó, Schiff Márkus. *Bácsbodrog:* Politzer Ignác, Krieshaber Salamon. *Borsod:* Zuckermandl Jónás. *Csanád:* Politzer Mihály, *Csongrád:* Schwáb Lipót, Segal Ferenc. *Vas:* Pick Áron, Rechnitzer A. *Heves:* Hirsch Lipót, Weiser Jakab. *Komárom:* Mayer Izsák, Singer Salamon, *Liptó:* Diener Izsák. *Nógrád:* Schneller Dávid Blau Pinkász. *Szatmár:* Rooz Ezekiel. *Sümegeh:* Löwensohn Bernát, Grünhut A. *Trenesén:* Pollák Seligman. *Torontál:* Deutsch I. L. Grünbaum Jakab. *Fehér:* Hahn A. Veszprém: Altstädter Salamon és Schlesinger Sámuel. *Temes:* Gotthilf Ferenc. *Pestrármegye:* Boscovitz Márkus, Reis Hersch, Kann Izrael, Hel-

singer Mór, Politzer Fülöp, *Pozsony:* Brüll Sámuel, Schreiber Abraham. *Arad:* Steinitz Jakab, Deutsch. *Esztergom:* Oblatt, Binetter Mihály. *Győr:* Adler Emanuel, König Elias. *Slavonia:* Lackenbacher Jakab.

Csak két vármegye Sopron és Moson nem képviseltette magát és persze a különálló erdélyországiak sem. Tolna, Baranya, Szabolcs és Nyitra utólag jöttek meg.

A háromnapos tanácskozás feltárta a zsidóságnak sérelmeit, a haladó korban még fennálló jogtalanságait. Kimondták azonban, hogy e gyűlekezet a vallási kérdésekre vonatkozólag semminemű módosítással nem foglalkozhatik. Ugyan-

csak kimondták, hogy a toleranciális taxa kivetési kérdések is teljesen kiesnek a hatáskörükből.

Az országgyűlés elé való járulásra megválasztottak a jelenvoltakból kilenc képviselőt, tizediknek pedig Kőszeg kiváló egyéniségét: Schey Fülöpöt.

A kezdeményezés eredménye csak három évtized múlva valósult meg a maga teljességében a magyar alkotmány helyreállítása korában, az emancipációs kötvénnyel.

*

Az óbudai árvízsegélyekre mult számunkban közölt adatokat oda helyesbítjük, hogy a bécsiek adománya nem 110, hanem 1100 forint volt.

Gróf Bethlen Miklós a zsidókérdésről

A híres államférfi hetven évvel ezelőtti cikke a zsidóság szerepéről

Kohut Adolf, a kiváló zsidó publicista Lipesében, 1871-ben megjelent „Alexander von Humboldt und das Judenthum, Ein Beitrag zur Culturgeschichte des neunzehnten Jahrhunderts” című könyvében nyilatkozatoka és cikkeket közöl, melyek híres, közszereplő embereknek a zsidóság szerepéről vallott felfogását adják vissza. Ennek a könyvnek 185. oldalán idézi a szerző gróf Bethlen Miklósnak, a nagy magyar államférfinek a „Diplomatischer Wochenschrift” c. folyóiratának 1870. június 26. számában megjelent cikkéből a következőket, rendkívül érdekes részleteket:

A bécsi „Vaterland” rövid idővel ezelőtti cikkben foglalkozott a zsidókkal, mely megérdeml, hogy mi, akik ugyan nem vagyunk zsidók, ezzel szemben protestáns rebellesek unokái, válaszoljunk rá.

A lap úgy véli, hogy Bécsben, a zsidók minden téren — legyen az politika, irodalom, művészet, kereskedelem vagy ipar — kiváló helyet foglalnak el és befolyásuk mindenütt irányadó.

Ennélfogva — mondja a „Vaterland” ki kell a zsidókat kergetni Bécsből.

Ha a „Vaterland” pártja valaha uralomra jutna és fenyegetéseit módjában állna valóra váltani, arra kérjük, hogy az összes, Bécsből kikergetett zsidókat küldje hozzánk Pestre.

A zsidók tehetségük és tevékenységük révén a civilizáció jelentős tényezőivé váltak és mi Pesten használhatjuk őket.

Pest maga két részből áll. Az egyik rész egy európai kereskedő városhoz hasonlít — ez a zsidó városrész. A másik egy nagy falu — itt nem laknak zsidók.

Mindent, ami Pesten a civilizáció művének, az európai kultúra jelének tekinthető, zsidó szellem és zsidó pénz hívott életre.

Ha Pesten nem volnának zsidók, akkor az ország fővárosa egy nagy Debrecen nivóján állna és a megyei hősök saját porukba és sarukba fulladnának bele.

Még tíz év előtt a magyar sajtó csaknem zsidómentes volt, mert a magyar sajtó hatókőre oly korlátozott volt, hogy a néhány pártlapot a párttagok könnyen láthatták el cikkeikkel.

Tulajdonképeni zsnuralisztika nem létezett, csak pártszónoklatok és pártnyilatkozatok egy gyűjteménye. Amint a magyar újságírást más civilizált nemzetnek nivójára akarták emelni, kénytelenek voltak féltucat zsidót importálni, hogy a lustaság a lapok technikájában részben megszűnjék és újságírói fejlődésnek adhasson helyet.

Bármely terére a közéletnek vetünk is pillantást, ott látjuk a zsidókat szorgalmas munkában és harcban a sötétség régi szellemei ellen.

A „Vaterland”-nak igaza van, ha irtózik a zsidóktól, hiszen azok a Thun-ok, Clam-ok stb. legbőszőbb ellenségei.

„Több zsidót — több világosság!”...

Gerő Katalin és könyve

(A szeretet munkásai)

Irtja: PETERDI ANDOR

Itt fekszik előttem egy vaskos kötet, Gerő Katalin könyve: „A szeretet munkásai”, alcíme: a Pesti Izraelita Nőegylet története (1866—1937). Mostanában olvassuk a feleséggel együtt, hol ő foglalta le magának, hol én. A négy százötven sűrűn szedett oldalból hosszú időre telt az olvasás és milyen tanulságos olvasás! Mai keserű napjainkban ez a mű a vigasztalósk könyve volt. Erőt, hitet, önértetet merítettünk belőle. A magyar zsidó asszonyok nemes cselekedetei vannak itt följegyezve. Itt olvashatja ország és világ, mit cselekedtek, mi mindent hoztak létre olyan asszonyok, akiknek egyáltalán nem lett volna szükségük arra, hogy idejüket, pénzüket, energiájukat a szegényekre és lemaradottakra áldozzák. Élhettek volna könnyen, felszínesen pávászkodva, — világfürdők napsugaras strandjain, luxushajókon, a Rivierán, ahogy éppen a szeszélyük diktálja. Mégsem ezt tették, hanem az élet árnyékos oldalán jártak, ahol áldozni és cselekedni kell s együttérezni a szenvedőkkel. Ezt tanúsítja Gerő Katalin könyve. A magyar zsidó asszonyok hetven és néhány esztendei szociális eredményeit tárják fel e lapok, hazafias és humánus asszonyi életük vonulnak itt fel s imponáló teljesítményeik igazolását tartalmazza ez a munka.

A magyar zsidóság szempontjából alig lehet ma aktuálisabb dokumentumot elképzelni, mint Gerő Katalin könyvét. Ma, amikor a szenvedelmes igazság és az utca a vádoltak padjára ültette a magyar zsidóságot, ez a négy százötven nyomtatott oldal isteni tanubizonyosság a zsidóság becsülete, embersége és a szenvedőkkel való nemes szolidaritása mellett. Védőbeszéd nagy magyar államférfiak és hajdani felelős tényezők tanuskodása mellett, hogy a magyar zsidóság arányszámánál jóval többet tett itt a kultúráért és a lemaradottakért. Itt az írás. Olvassátok, forgassátok ezt a könyvet és látni fogjátok, hogy a magyar zsidó asszonyok voltak itt a szociális gondoskodás első úttörői, az elesettek első védangvai; magukfelelten dolgoztak, hogy enyhítés a köznyomort: ár-aházat alapítottak, népkonyhát teremtettek. — amikor ilyesminek híre-hamva sem

volt még Pesten. Résztvettek minden kulturális és humánus mozgalomban és az ő példájuk nyomán keletkeznek az országban és a fővárosban az első szociális intézmények.

Itt olvashatjuk, hogy 1875-ben Szapáry-Orezy grófnőtől levél érkezik Bischitznéhez, az Izraelita Nőegylet akkori elnöknőjéhez, ki azzal a kéréssel fordul hozzá, hogy Gyöngyösön felállítandó népkonyhája dolgában legyen segítségére, tanácsot, útbaigazítást kér. A „Szegény tápintézet”, amelyet itt a fővárosban zsidó asszonyok teremtettek elsőnek 1868-ban, tehát iskolát csinált. Ők teremtették az első aggokházát is. Trefort Ágoston akkori kultuszminiszter kitüntető megbecsüléssel támogatta az Izr. Nőegyletet törekvéseiben.

De ne higyjék, hogy a magyar zsidó nők e munkája csak felekezeti tere szorítkozott, annyi adat van itt felhalmozva ennek bizonyítására, hogy nem győzném itt idézni, mégis olvassák például az alábbi részletet, amit a könyvből kiragadok:

„A Nőegylet fennállásának első 12 esztendejét vizsgálva, nem téphetünk ki a borzongató megállapítás elől, hogy hányszor kellett a Nőegyletnek segítséget nyújtani ott, ahol túlzott becsűgy, hiúság, önzés és kegyetlen embertelenség követelte a maga áldozatait. És háborúk — háborúk — háborúk...

„Megalakulásakor a porosz-osztrák háború dúlt. Milyen szívetfacsaró gondolat, hogy az alig léte-sült árvaház első kis növendékeinek legelső munkája tépésesinálás volt, apáik, testvéreik részére...

Azután jött a német-francia háború. A Nőegylet ismét ott áll a sebesültek, foglyok mellett...

Majd az orosz-török háború sebesültjei, menekültjei szorulnak támogatásra...

De a háborúk áldozatainál is keservesebb a sorsa a szerencsétlen bolgár zsidóknak, kiket hitük, vallásuk miatt kergetnek el otthonukból, fosztanak meg kenyerüktől, törnek életükre — pedig senkinek nem réttettek semmit...

És most megint a Monarchia vi-

sel háborút Bosznia birtokáért és a Nőegylet gyámolítja a sebesülteket, népkonyháján ellátja családjaikat, árvaházában felneveli az elesettek árváit...”

Ilyen dokumentumok százával vannak e könyvben. Egy gazdag magyar korszak, amely mutatja, hogy a zsidóság itt mennyire egy-egyé olvad a nemzettel és csak jó, hasznosat és példásat teremtett gazdaságban, kultúrában és szociális téren.

S most ott tartunk, hogy szenvedve, megalázva védekeznünk kell, de hol a bíró, aki nekünk itt igazságot szolgáltat? Merre kiáltunk a mi igazunkat, hol szunnyad a lelkiismeret, amely igazságos ítéletetzel most mellénk áll és megoltalmazza ártatlan testvéreink ezreit, akiket az új törvény beláthatatlan nyomorúságba és tébolyító bizonytalanságba dönt? Emberek vagyunk, érzünk és gondolkozunk, van néhány ezeréves munkunk, amely az igazság, a jog és a humánus tanításával telt el, ne esodálkozozzanak hát, ha most harsogva feljajdulunk az ártatlan szenvedőkért. Ez a zsidó-törvény nem szolgálja a magyar nemzet érdekét, ez a törvény nem oldja meg a nyomor problémáját, ez a törvény csak újabb sebet üt a nemzet testén és igazolja a zsidóság ellen hamis jelszavakkal felkor-básolt indulatokat.

Nem igaz, hogy a magyar zsidóság arányszámához mérten sokkal nagyobb tért hódított a magyar élet minden vonatkozásában, mint ami megilletné. De igaz az, hogy élet-lehetőségeket teremtett a különböző felekezeti magyarok számtalan ezreinek, találokonságával és tehetségével. De egyébként is törvény-nyel nem lehet sem tehetséget, sem a gazdasági tevékenységre való rátermettséget kitenyészteni. A Fordokat, Rockefellereket sem a korlátozó törvények, hanem a szabadság és demokrácia tényeztetették ki az amerikai polgárok millióiból.

Ez az igazság s az élet igen hamar fogja ezt az igazunkat bizonyítani.

Végül még csak annyit: A magyar zsidóság jóban és rosszban együtt volt a nemzettel: küzdött, harcolt és vérzett, ha úgy hozta a sors, de szélesedben dolgozott a nemzet gazdagodásáért és Gerő Katalin könyve is ezt dokumentálja és há-lásan köszönjük neki, hogy azt az igazoló munkát derekasan elvégezte.

Mi változott?...

Az ideges izgalom, a nyugtalan-ság, a félelem némileg enyhült. A zsidóság külföldi megpróbáltatásairól átszivárgó hírek felzaklató és lelkeket korbácsoló hatása mint-ha valamelyest alábbhagyott volna. Nem mondhatjuk még, hogy nyugalom szállt a szívekbe, de a magyar zsidóság lelki habitusában a két-három hét előtti állapothoz képest, valamelyes javulás kétségtelenül észlelhető.

Mi változott?

A rend és a biztonság fenntartásába és megvédhetőségébe vetett hit és bizalom határozottan megerősödött. A kormány minden kétséget kizáró nyilatkozatai és cselekedetei nem tévesztették el hatásukat a zsidóság körében sem. Ebben a vonatkozásban tehát félreismérhetetlenek a javulás jelei. Azt mondják, hogy ennek a momentumnak a hatása a gazdasági depresszió némi feloldódásában is érezhető már. **Semmit sem változott azonban a helyzet a magyar zsidóság jövő boldogulását illetőleg.** Az ú. n. zsidótörvényt az új kormány is teljes egészében vállalta. A képviselőház már el is fogadta. Hogy a felsőház enyhí-e majd valamit rajta, vagy nem, azt egyrészt nem is nagyon remélhetjük, másrészt, ha meg is teszi, sok javulást attól sem várhatunk.

Mégis, mi változott hát?

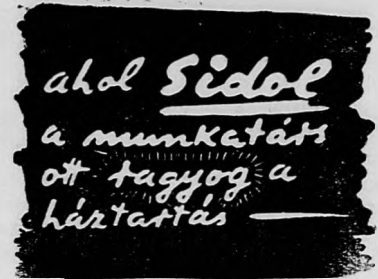
Egy bizonyos. Az új kormány, ahogy az eddigi kormányzati nyilatkozatokból megállapítható, nem akar lendítő erőt kölcsönözni a jel-szavaktól, hanem **exactabb, teoretikusán átgondoltabb** koncepciót akar politikájában realizálni. Több érvényesülést enged a logikának és a szociális szempontoknak. És ha a magyar zsidóság a nyilvánosságára került tervekből a maga sorsának kevés javulási lehetőségét olvassa is ki, azt mégis reméli, hogy ami a zsidótörvényben és annak indoklásában a jelszavak motorikus erejére volt visszavezethető és a tudományos exaktság meg a társadalmi igazságosság szempontjából helyt nem álló, tehát káros, előbb-utóbb, még ha csak a javaslat törvényerőre emelkedése után, rövidebb-hosszabb idő múlva is, az élet realitásában érvényét fogja veszíteni. A zsidótörvény nem készül hosszú

életre, — valami efféle el is hangzott a parlamentben. **Nos, hát ha a mai kormány politikájában több tudományos exaktságra, több társadalmi igazságosságra és az európai kulturához való nagyobb-mérvű alkalmazkodásra törekszik, akkor előbb-utóbb le kell vonnia a konzekvenciáját pl. annak, hogy a törvényjavaslat indoklásának alapjául szolgáló statisztika a tudományos exaktság szempontjából sok kívánni valót hagy hátra, hogy sok olyan tévedés, hiba, sőt sajtóhiba is akad benne, amelyre az indoklás támaszkodik. Tévedések, hibák és sajtóhibák nem támaszthatnak alá egy törvényt.** Ha többet nem is, azt remélhetjük, az igazságosságra helyezkedő kormánytól, még ha a zsidóságnak szolgálna is ez előnyére, hogy a megbízhatóság szempontjából ezt a statisztikát, amely a törvényjavaslatnak legerősebb pillére, felülvizsgálta. Nem fontos, hogy ez ma, vagy holnap történik-e, — persze, mi inkább óhajtanók, hogy már ma, — csak megtörténjék. És ha megtörténik, a konzekvenciák nem fognak elmaradhatni.

Nos, hát **ennyi a változás!** Változás, sőt mondjuk talán így: javulás már az is, hogy ilyen lehetőségnek a gondolata felmerülhet. Egyébként: a **zsidótörvény, azután a kamarai rendszernek tökéletes kiépítése, az állásközvetítés államosítása,** ami mind a közeli megvalósulás jegyével illeszkedik a kormányprogramba, — nem a magyar zsidóság sorsának kedvezőbb alakulásával biztat. Sőt! E tekintetben ne engedjük át magunkat illúzióknak! Mert különben arra kellene számítanunk, hogy a mai kormányzati program új alapokra helyeződik át. Erre pedig aligha számíthatunk!!

S **mi változott** a zsidóság oldalán?

Sajnos, semmi! Hallunk ugyan híreket arról, hogy egyes hitközségek (pl. a székesfehérvári), vagy egyik-másik egyesület tettek kezdeményezéseket abban az irányban, hogy a zsidótörvény életbe lépése következtében majd előálló nagyobb kereset- és munkanélküliség esetére valamelyes segítséget nyújthassanak részint kereseti és álláslehetőségek biztosításával, részint az ú. n. átrégeződés

megkönnyítésével a kenyértelenül maradó zsidó családoknak, de semmit sem hallunk arról, hogy a pesti Izr. Hitközség, az ország zsidóságának legnagyobb és legtektélyesebb szervezete, akár országos, akár csak helyi vonatkozásban is olyan átfogó, a magyar zsidóság egyetemét fenyegető nagy veszélyhez mért jelentékeny koncepcióval foglalkoznék, amelyet a helyzet súlyossága hivatásuk és feladataik magaslatán álló férfiaktól várhatóvá tesz. **Kétségbeesítő!** Hát az urak a Sip utcában még mindig nem eszméltek fel? Még mindig egy, egyetlen egy ember bűvölete bénítja meg őket? Nem érzik és nem tudják, hogy az az általános, teljes és tökéletes bizalmatlanság, amelyet még a zsidótörvény gondolatának megszületése előtt sikerült a maguk számára a pesti zsidóság körében, de mindenekfelett a zsidó intellektüellek körében, hiánytalanul és csorbítatlanul biztosítaniok, — most már dinamikus erejében is annyira megnőtt, hogy erkölcsi lehetetlenség ezzel számot nem vetni? Mire várnak? Mit tétováznak? Merik vállalni a felelősséget azért, amit tenni kellene, de nem tesznek, mert vagy nem értenek hozzá, vagy tehetetlenek? Már régesrégén össze kellett volna hízni a magyar zsidóság válogatottjainak parlamentjét, hogy az megtanácskozza és elindítsa a szükséges teendőket! Miért félnek ettől? Miért vállalják egyedül a felelősséget? Miért hiszik, hogy ők mindent tudnak és csak ők? Vagy okuk van attól tartani, hogy a pesti zsidóság néhány, ma még a falakon kívüli álló, de tiszta látású és puritán gondolkodású egyénisége beeláthasson tehetőségünk és tehetetlenségünk bosszorkánykonyhájába?

Közeledik a pesti hitközség tavaszi, zárszámadási közgyűlése. Ez alkalom volna arra, hogy a

hitközség elöljárósága nagy elhatározásra szánja el magát. Az elöljáróság az utóbbi hónapokban — az elnök sajnálatos betegsége következtében — teljesen megbénult. Az elnököt — bárhogy is igyekezett — nem tudta pótolni az adminisztrációs diktátor. *Ez az elöljáróság, de az egész képviselőtestület sem, már régen nem*

birja a neológ zsidóság bizalmát. Mondjanak le és adjanak helyet új, eselekedni akaró és tudó friss erőknék! Ha van bennük zsidó felelősségérzet és kötelességtudás — távoznok kell becsülettel és békével. De még most!

Mert változásnak kell jönnie!

Spectator.

legi, reménytelen helyzetüket, megoldja.

Az Egyesült Államok

képviselőházának egyik zsidóval-lású tagja, Hamilton Fish határozati javaslatot terjesztett elő, mely „a szabadságszerető amerikai nép” nevében felszólítja Angliát, mint Palesztina mandatórius hatalmát, hogy *szüntessen meg minden korlátozást a zsidók bevándorlására vonatkozóan.* A határozati javaslat a most folyó zsidóüldözés nemzetközi jellegére mutat rá, mely éppen ezért nemzetközi megoldásra tart számot. Felszólítja a határozati javaslat az Evian-ban (Délfranciaország) rövidesen összeülő nemzetközi menekültügyi konferenciát, hogy a maga részéről is tegye meg az ebben az irányban szükségesnek mutatkozó lépéseket az angol kormánynál.

Az eviani konferenciával

kapcsolatban egyébként Roosevelt elnök költségelőirányzatot terjesztett a kongresszus elé, melyben a menekültek felségélyezésére vonatkozó tervével kapcsolatosan előreláthatóan felmerülő kiadások összegét 72.500 dollárban jelöli meg.

A mexikói kormány

sajtószolgálat a kategórikusan megcáfolja azokat a híreket, melyek szerint a belügyminiszter, törvényjavaslatot készít elő a zsidók kiutasítására vonatkozóan. A sajtóiroda óva inti a mexikói sajtót az ilyen, *nyilvánvalóan külföldi forrásból* származó hírek közzésétől, melyekkel szemben a kormány a leghatározottabban állást foglal.

A cionista akcióbizottság,

május 18-án újra összeült, hogy kidolgozza azokat az indítványokat, melyeket *az új Palesztina-bizottság* elé fog terjeszteni. Ezzel kapcsolatban említjük meg, hogy a „Czernowitzer Morgenblait” beszélgetést közöl Dr. J. Niemero-*wer* buka eső főrabbiával, aki most tért vissza Palesztinából, ahol megbeszélést folytatott Weizmann tanárral. Weizmann tanár a megbeszélés folyamán igen optimista hírokat pendített meg és annak a véleményének adott kifejezést, hogy egy év múlva a bevándorlás szabályozása kizárólag a zsidók kezében lesz. Anglia — megváltozott formában — már a *közeljövőben létre fogja hozni a zsidó államot*, ahová évente 50.000 zsidó fog bevándorolhatni.

ZSIDÓ VILAGKRÓNIKA

A Népszövetségi Tanács

mostani ülészakának legutolsó ülésén elhatározta, hogy az egész menekültügyet egyesíti és az *egész világot behálózó szervezetet* létesít a menekültségélyezés lebonyolítására. Ilyen indítványt már 1937. évben is terjesztettek a Népszövetség elé, akkor azonban ez a terv hajótörést szenvedett Svovjetországgal szemben, míg most Litvinov tartózkodott a szavazástól és így az indítvány határozattá válhatott.

A határozat

szerint egyelőre a Népszövetség főtítkára megbízást nyert egy *részletes terv* kidolgozására, mely majd az össziülés elé kerül. Az indítvány fölötti vitában Kommen román külügyminiszter, Komarnicki lengyel megbízott és Jordan újzealandi delegátus vettek részt. Utóbbi felhívta a figyelmet a lengyel kormány álláspontjára, mely szerint a zsidókérdést addig kell megoldani, amíg az emigráció oly méreteket nem ölt, mely a kérdés megoldását lehetetlenné teszi.

Ugyanezen az ülésén

elhatározta a Tanács, hogy a Neill Malcolm vezetése alatt álló német menekültügyi akciót kiterjesztik az osztrák menekültekre is, tekintettel arra, hogy ma már *lehetetlen német és osztrák menekültek között különbséget tenni.* Az osztrák menekült közé számítandók a határozat szerint azok is, akik Ausztriát az Anschluss előtt hagyták el.

Az osztrák menekültek

helyzete rendkívül súlyos. Így 41 olyan burgenlandi zsidó tartózkodik egy francia vontatógőzös fedélzetén, akiket az osztrák nemzeti szocialisták egy a *Dunában levő kőgátra* tettek ki és akiket, szorult helyzetükből, a francia vontatógőzös szabadított ki. A

francia képviselőház tagjainak egy csoportja most a csehszlovák kormányhoz fordult azzal a kéréssel, hogy engedje meg ezeknek a szerencsétleneknek a partraszállását; a csehszlovák kormány, azonban egyelőre „elvi okokból” megtagadta a kérés teljesítését.

Ramadier francia munkaügyi miniszter

fogadta a francia zsidó egyesületek szövetségének küldöttségét, mely arra kérte a minisztert, hogy tegye magáévá Philipp Serre tervét, menekült zsidóknak *Délfranciaországban, földmunkásokként való letelepítésére vonatkozóan.* Jarblum, a szövetség elnöke a miniszterhez intézett beszédeben leszögezte, hogy a kegyetlen üldöztetés elől menekülő zsidók minden olyan megoldást köszönettel fogadnak, mely jelen-

Mindenkit érdeklő

könyv a

Lakók és bérbeadók

joga.

Írta: BERÉNYI SÁNDOR dr.
ügyvéd, szakíró.

Tartalmazza a **legújabb lakásrendelet teljes és hiteles szövegét** bőséges magyarázatokkal, 1000 vezérszavval betűsoros tárgymutatóval és a **magyar polgári magánjog törvényjavaslatának teljes szövegével.**

Ára 3 pengő.

Kapható a Zsidó Élet kiadóhivatalában.

Dr. Fuchs Ignác temetése

A részvétnek, gyásznak és megbecsülésnek szokatlan arányú megnyilvánulása közepette kísérték utolsó útjára vasárnap, május hó 8-án dr. Fuchs Ignácot, a Budai Chevra Kadisa elhunyt alelnökét a farkasréti temetőben. Oly hatalmas tömeg vett részt a gyászterületen, hogy a ravatalt a terem előtti térségen kellett felállítani. A gyászoló közönség soraiban ott láttuk a társadalmi és felekezeti élet számos kiválósága között a Budai Izr. Hitközség teljes elöljáróságát és képviselőtestületét (dr. Kriszhaber Adolf elnökkel az élén, a Chevra elöljáróságát és képviselőtestületét Bíró Géza miniszteri tanácsos, elnök vezetésével, míg a Budai Nőegyletet dr. Baracs Károlyné elnökösszony, a Pesti Izr. Hitközséget dr. Rosenák Miksa egészségügyi főtanácsos, elöljáró és dr. Gábor János titkár, az Orthodox Hitközséget Stern Hermann titkár, az Óbudai Hitközséget Kemény Lajos kormányfőtanácsos, elnök, a Pesti Chevra Kadisát Gál Béla elöljáró és dr. Farkas Miklós titkár, a Pesti Orth. Chevrát dr. Friedmann Izidor elnök, az Óbudai Chevra Kadisát Sichermann Antal elnök, Eckstein Ignác alelnök, Radó Vilmos, Mahrer Kálmán és Ungár Károly elöljárók, a Pesterzsébeti Chevra Kadisát pedig Rittersporn Mór alelnök képviselték a temetésen.

Sirota Sándor főként megrázó gyászéneke és dr. Kiss Arnold vezető-főrabbi papi búcsúztatója után Bíró Géza elnök búcsúztatta a Chevra nevében a budai zsidóság nagy halottját:

— Dr. Fuchs Ignác személyében — mondotta többek között — *kivétel nélkül fordultak elő mindazok az emberi erények*, melyeket vallási és polgári törvények, erkölcsi szabályok és különböző filozófiai szemléletek a magasabbrendű ember alkotó tényezőiként jelölnek meg. Mások látták őt a szerető és gondoskodó pater familias szerepében, a lelkes, megértő, igazságot kereső, képzett és nagy átfogóképességű ügyvéd habitusában, ismét mások, „a szerencsés kiválasztottak” a baráti kör keretében élveztek szeretetreméltó és férfiasságában is bájos egyéniségének varázsát. Ragyogó egyéniségének és nemes eszelekedeteinek rugóját, lelkének legbensőbb hajtóerőit, azt a gyökeret, melyből szívjózsága táp-

Miniszteri vélemény egy zsidó közület választási rendszeréről

A titkosságra szigorúan vigyázni kell — állapítja meg leírásában a belügyminiszter úr. Lehetővé kell tenni a választók számára a betekintést a választók névjegyzékbe

Steiner Mór kormányfőtanácsos egy zsidó közület mult év októberében lezajlott választások körül mutatkozott visszásságok miatt panasszal fordult Budapest pogármesteréhez, majd, amikor panaszát elutasították, fellebbezéssel a belügyminiszterhez.

Most érkezett le Steiner Mórhoz a fellebbezés tekintetében hozott *miniszteri döntés*, mely a választási módjával kapcsolatban oly megállapításokat tesz, melyek annál is inkább figyelemreméltók, minthogy *pálcat törnek oly sok jelenség felett, melyek miatt az érintett közületen kívül más közületek választási rendszere ellen is súlyos kifogások merültek fel.*

A miniszteri leirat jóváhagyja a választás eredményét, miután úgy látja, hogy ha a kifogásolt jelenségek a választáson nem fordultak volna elő, lényeges változást az eredményen ez sem okozott volna.

„Mint hogy azonban” állapítja meg a miniszteri leirat, *„kétségtelen, hogy az alapszabályok 89. 80. és 82. §-ainak azok a rendelkezései amelyek a választásra jogosultak jegyzékének a betekintésére, valamint a szavazások titkosságának*

a biztosítására vonatkoznak, nem kielégítőek, hívja fel Polgármester Úr erre az egyesület vezetőségének figyelmét azzal, hogy az alapszabályok említett §-ai megfelelően *módosítandók volnának*. És pedig a 79. §-ban a vonatkozó utolsó-előtti mondat ilyképpen: „A választásra jogosultak jegyzékai az intéző hivatalban betekinthetőek”, ugyanott stb. Ebből következőleg tehát a jövőben — a szükséghez képest — két vagy több jegyzéket kellene készíteni, hogy a *betekintésnek, ha egyidejűleg többen akarják a jegyzéket megtekinteni, ne legyen akadály*. A 80., 82. §-nak vonatkozó rendelkezéseit olyképp kellene megváltoztatni, hogy a *szavazólevelet át nem látó szövegre zárva kell a választási bizottságnak átadni és a borítékot a választási bizottság elnökének kezéjéig kívül semmiféle más jellel el nem láthatók*.”

Igy szól a miniszteri leirat bennünket érdeklő része. Reméljük, hogy az abban foglalt megállapításoknak meg lesz a hatásuk, hogy a jövőben figyelembe fogunk venni, például a pesti hitközségi választások alkalmával olyan kifogásokat, melyeket eddig hasztalanul hangoztattak a választók.

lálkozott, azonban csak mi ismerjük igazán. *Ezért volt hatóereje azóta is, hogy súlyos betegség mindinkább megakadályozta abban, hogy munkánkban részt vegyen, oly döntő jelentőségű a mi Chevránk életében; tudtuk, hogy mit akar és amikor már nem terhelhettük ügyes-bajos dolgainkkal, akkor is feltettük mindig magunknak a kérdést: mi lenne a véleménye dr. Fuchs Ignácnak? Ezt a kérdést a jövőben is még sokszor fel fogjuk*

vetni és ezért fogja még soká éreztetni hatását Chevránk életében.

Bíró Géza nagy hatást keltett gyászbeszéde után dr. Kriszhaber Adolf elnök a Budai Hitközség, dr. Baracs Károlyné a Nőegylet és Eckstein Ignác alelnök az Óbudai Chevra nevében mondtak búcsúztatót, majd a Budai Chevra elöljárói vállukon vitték a koporsót a sírig, mely dr. Fuchs Ignác elfáradt testét örök pihenőre befogadta.

Dr. FRENKEL BERNÁT vallás-
tanár **Zsidó nevelő intézete**
Budapest, XIV., Szabó József-u. 14. — Üdülő BÉLA KIRÁLY-ÚT 34. Tel.: 165-170.
INTERNÁTUS fiúknak és leányoknak — **LEÁNYTOVÁBBKÉPZŐ** 14 évesnél idősebbeknek
Korrepetáló tanfolyan, zene, nyelvek.
GYERMEK- ES DIÁKÜDÜLŐ A SVÁBHEGYEN Külön gyermekcsoport! Felállítottak is! Kéjen prospektust! Díjtalan.

A zsidók vallási beolvadása

Irta: dr. RÓZSA IGNÁC

IX.

Edward Drumont, a francia antiszemitizmus legexponáltabb képviselője évtizedekkel ezelőtt megállapította, hogy nem a valláskülönbőség miatt van antiszemitizmus. Neki is a faj, a race az, ami nem kell, mert a race bűneit sem a keresztvíz, sem az autodafé nem mossa le. Ő a zsidóság gazdasági és politikai hatalmától féltette Franciaországot, mely szerinte a Rothschildok királyságává lett...

Nem csodálatos-e, hogy Drumont azt a Franciaországot féltette a zsidók gazdasági túlsúlyától, ahol ezer lakosra csak 25 zsidó, tehát 0,25 százalékos esik? Csodálkozunk-e, ha az antiszemita előtt az 5 százalékos vésszes fenyegetésnek látszik? Drumont szerint az a veszély fenyegette a Köztársaságot, hogy ott Rothschild alapít királyságot. Nálunk trümfirátusról beszélnek, amelynek tagjai Goldberger Leó, Vida Jenő és Weisz Fülöp. Van-e olyan magyar ember, akár antiszemita, akár nem, aki ettől komolyan fél? Van-e olyan horogkereszt, vagy nyilas, aki a zsidók világhuralmának a közeledését retteg? Dehogy fél bárki is a határon innen és túl a zsidók egyeduralmától! Ha ettől félne, hogy merné törvényes vagy törvénytelen eszközökkel a zsidóság összességét és az egyeseket a legképtelenebb vádakkal és gyalázattal illetni. A tőke nem keresztelkedik át a tulajdonosa megtestesítésébe, és nem lesz zsidóvá sem a zsidóvá lett keresztény kezében. Egyformán viselkedik az angol puritán, a francia royalista, az argentiniai spanyol farmer, a német protestáns, a japán budhista, vagy akár az indus brahmaista kezén.

Henry George vizsgálva a gazdasági válságok okait, rámutatott arra, hogy az angol tőke a mesés India lakosságát kiuzsorázta, miközben a tőkének tulajdonosai élveztek a mesés India minden pompáját és kényelmét.

Talán India zsidósága az, amely elnyomta őket? Ha az Indiában élő zsidók anglikánokká, vagy brahmanistákká válnának, megjavulna ez az állapot? A tőke kizsákmányolása magától soha sem szűnik meg és a római birodalom latifundiámai ellen ugyanazt a vádat emelte a pro-

letáriátus, mint a nagyiparral foglalkozó, különben szentéletű szerzetesekkel szemben.

Eppen a zsidó próféták szólaltak fel a tőke kizsákmányolása ellen: „Faj azoknak, akik egyik házat a másik után megvesznek, és egyik barázdát a másik után beszántanak, amíg semmi hely sem marad másnak, amíg ők bírják az egész országot!” *Jezsásás V. 8.* És a tőke visszélései nem-re Mózes isteni szava által fognak megszűnni egykoron? „Enyém a föld és ti csak vendégek és hűbéresek vagytok előttem! Azért ne adjátok el a földet örökön.” *Leviticus 25.23.*

Adolf Damaschke: *Die Bodenreform* 52. lapján rámutat arra, hogy a föld, és különösen a telek a tulajdonos munkája nélkül az összemberiség verejtékes munkája révén is hallatlan emelkedésre tesz szert. Errenézve a következő példákat hozza fel: Berlinben 1842-ben öreg nők számára menhelyet az ú. n. „Rotherstift”-et szentelték föl.

Az egész telek az épülettel együtt 42 ezer márká volt. Az öreg nők napjait szép esendben töltötték, de senki sem mondhatja, hogy bármely tevékenységet kifejtettek volna a telek értékének emelkedésére vonatkozólag.

De mikor 52 évvel később a Jandorf-cég a Rotherstiftet megvette, hogy a lebontás után áruházat építen helyébe, a vételár 1.975.000 márká volt.

1886-ban Charlottenburg telkeinek értéke 45 millió márká, 1897-ben 11 évvel később 500 millió márká. Egy évtized alatt 200 millió márkával több!

Egy brit-i paraszt, ki 50.000 márkáért nába কিনtha szántóföldjét, egy reggel arra ébredt, hogy földje közelében vasútmegállót rendeztek be. Ezáltal lehetővé vált, hogy a szántóföldön lakásokat építsenek embereknek, kik olesó pénzért bejuthattak innen a városba. Ez a körülmény a parasztot gondolkodóba ejtette, nagyon helyesen elkezdett „spekulálni” és telkét 1 millió márkáért adta el.

Nem kellett zsidónak lennie, hogy spekuláljon, a spekulációt a gazdasági élet rendje sugalta neki, és sugalja mindenkinek, kinek telke van és kinek nem kell egyebet ten-

nie, mint várni, míg a többiek munkája: vasút, színház, csatorna, készítése megsokszorozza szent magántulajdonát.

Ez a brit-i paraszt is hallotta a prédikációt a keresztényi szeretetről a templomban, és mégsem adta el felebarátjának a följét beszeresél áron vagy kis haszonnal, hanem azoknak a keresztény vasútl munkásoknak munkájából lett gazdaggá, akiket nem is ismert... A társadalmi és gazdasági rendet kell tehát megváltoztatni minden emberre nézve egyaránt, hogy az embereknek a más bőrre való korlátlan spekulációja megszűnjön.

Minden ország izzik a gazdasági lázban és vannak naiv lelkek, akik azt hiszik, hogy ha a 20 millió lélek közül 1 millió, tehát a lakosságnak 5 százaléka nem volna zsidó, ez a láz alábbhagyna és a nemzettest meggyógyulna. Vannak orvosok, akik látják, a társadalom sebeinek igazi kórokozóját, de nem mondják meg az igazi okot, mert ez nem az érdekük, vagy nem tudnak hathatós orvosságot adni és ópiumot adnak, hogy a beteg ne is juthasson betegségének okára és tudatára.

Téves ideológiák bacilusai rágódnak az emberiség testén és vannak olyan „tudósok”, akik azt állítják, hogy ezek a bacilusok azért szaporodtak el, mert az embereknek egy elenyésző kis része másképpen fogja fel a világ Királyához való viszonyát.

Érdekes bepillantást enged az intenger Magyarország vallási statisztikája abba a változásba, amely a magyar zsidóságnak a vallásbeli beolvadás révén a magyarság rovására történt volna. Minthogy a vallásbeli beolvadás rendszerint abba a felekezetbe történik, amelynek körében a zsidó él, kénytelen lett volna a vallással együtt a nemzetiséget is átvenni. Alig lehet kétséges, hogy a nemzetiségi vidékeken lakó zsidók csak azért maradhattak magyarokként, mert zsidók maradtak. A vallásbeli beolvadásukkal ezeket a kis magyar szigeteket is elöntötte volna a nemzetiség árja. Ugyanezt tapasztalhattuk: Hogyha az erdélyi magyarnyelvű római katolikusok a görög vallásra tértek, veszélyben volt a magyarságuk, már csak a mindennap hallott liturgiái nyelv miatt is, de főképpen társadalmi téren. Erről a folyamatról gyönyörűen írt Rákosi Viktor az „Elnemult harangok” című regényében.

(Folytatjuk)

HIREK

NAPTÁR

1938 május 20, péntek — Ijar 19 (szombat bejöv.: 7.05) — május 21, szombat — Ijar 20 (hetiszakasz: Bóhór, haftóra: Vajómer Jermijohu, 4. perek, szombat kimen.: 8.05) — május 22, vasárnap — Ijar 21 — május 23, hétfő — Ijar 22 — május 24, kedd — Ijar 23 — május 25, szerda — Ijar 24 — május 26, esütörtök — Ijar 25 — május 27, péntek — Ijar 26 (szombat bejöv.: 7.15) — május 28, szombat — Ijar 27 (hetiszakasz: Böchukoszáj, haftóra: Hasém uzi umuzi, újhald kihirdetése, 5. perek, szombat kimen.: 8.15) — május 29, vasárnap — Ijar 28 — május 30, hétfő — Ijar 29, erev ros chodes, jom kipur koton — május 31, kedd — Sziván 1, ros chodes — június 1, szerda — Sziván 2 — június 2, esütörtök — Sziván 3, sölösó jómé hagdólóh.

— **Dr. Rákóczy Imre kitüntetése.** A kormányzó úr Rákóczy Imre dr. miniszteri tanácsost, a miniszterelnöki sajtóosztály vezetőjét a Magyar Érdemrend középkeresztjével tüntette ki. A magas kitüntetés méltán érte dr. Rákóczy Imrét, aki mint sajtófőnök hatalmas munkát végez. Tisztelőit és híveit örömmel tölti el ez a megtiszteltetés, amely elismerése fáradságtalan munkásságának és nobilis egyéniségének.

— **Eljegyzés.** Kuttner Klárka okl. tanítónőt (Tab) eljegyezte Singer Ödön tabi kereskedő. A menyasszony édesapja Kuttner Miksa, a tabi hitközség köztisztviselnek örvendő vezető-tanítója, aki viszont ükunokája Kuttner Józsefnek, a tataiak egykori nagy rabbiának.

— **Dr. Weinberger Lipót előadása.** „A zsidóság helye ma a társadalomban” címmel értékes előadást tartott dr. Weinberger Lipót, a VIII. kerületi körzet előjárója. Előadásában hangsúlyozta az átrétegződés fontosságát, rámutatott azokra a pályákra, ahol ma is elhelyezkedési lehetőség nyílik a zsidó ifjúság számára. A nagyszerű előadásért dr. Scheiber Lajos körzeti rabbi és Aron Dezső, a kulturbi-zottság vezetője mondott köszönetet dr. Weinberger Lipótnak.

BETEGTOLÓ-

és önhajtású kocsi nagy választékban. Kölcsönzés is. SIESTA BETEGTOLÓKOCISIRAKTÁR Budapest, Damjanich-utca 49. Telefon 144—793 Kérjen árajegyzéket.

— **A Kispesti Izr. Jótékony Nőegylet,** május 4-én tartotta évi közgyűlését. Özv. Haász Miksáné elnöki megnyitójában vázolta az együttes munka előnyeit. Rámutatott, hogy a mai helyzetben az egyéneknek minden erejükkel részt kell venniük a segítés munkájában, mert azok a feladatok, melyek ma a zsidó asszonyok elé tornyosulnak, csak az összesség munkájával oldhatók meg. Dr. Földényi Ferenc titkár az évi jelentés alapján kimutatta, hogy éppen a harmonikus együttműködésnek lett az eredménye, hogy az aránylag csekély létszámú Nőegylet az elmúlt évben 5.100 P-t tudott karitatív célokra fordítani. Ennek az összhangban történő együttműködésnek kilátásai ez évben is fennállanak és megvan a remény, hogy az eredmények ez évben is megfelelnek a kívánalmaknak. Dr. Bände Zoltánné, Frisch Mórné, Gergely Nándorné, felszólalása után a közgyűlés elhatározta, hogy az elmúlt évben szép sikert ért gyermekfoglalkoztató akciót az ez évi nyári iskolai szünetben fokozottabb mértékben fogja a Nőegylet felelősen.

— **Gyászünnepély.** A Pesti Izr. Nőegylet május 23-án, hétfőn délután ½ órai kezdettel tartja meg leányárvaházának templomában (XIV., Hungária-körút 149.), elhunyt alapítóinak emlékére a szokásos évi gyászünnepélyt, amelyre az elhunyt alapítók és alapítványozók hozzátartozóit, az egyesület tagjait, az árvaház barátait és pártolóit ezúton tisztelettel meghívja az elnökség.

— **Emlékünnep.** A Budai Chevra Kadisa a világháború hősi halottainak emlékeztérére a farkasréti temető hősök parcellájánál május hó 29-én, vasárnap délelőtt 9 órakor kegyeletes gyászünnepélyt tart, — melyre tagjait és a nagyközönséget ezúton is meghívja.

— **A Pesti Izr. Nőegylet** esütörtökön, május 26-án délelőtt 11 órakor tartja leányárvaházának dísztermében (XIV., Hungária-körút 149.), 72. évi rendes közgyűlését, amelyre az egyesület tagjait és pártolóit ezúton is tisztelettel meghívja.

— **134.000 font gyűlt össze az inséges osztrák zsidók részére.** A Council for German Jewry angol osztálya most hozta nyilvánosságra hatodik gyűjtési listáit, melyből kiténik, hogy eddig 134.000 font gyűlt össze az inséget szenvedő osztrák zsidók részére, ebből 8000 font az elmúlt héten.

— **Baracs Károly emlékünnep.** A Budai Izr. Hitközség előjárósága május 22-én, vasárnap déli 12 órakor néhai elnöke, Baracs Károly halálának kilencedik évfordulóján, emlékünnepet rendez a „Baracs Károly” elemi iskolában (XI., Váli-út 6.). Az emlékbeszédet dr. Benoschovszky Imre főrabbi tartja. Az ünnepély keretében osztja ki az iskola igazgatója a Baracs Károly-alapítvány ézevi kamatait.

— **Kérelem.** Lipscher Etel hittestvérünk kéri a nemesszívú emberbarátokat, hogy nagy nyomorában segítsenek rajta. Címe: Babér-utca 15. pavillon, 285. ajtó.

— **Az Áhávász Réim Egyesület** május 15-én tartotta rendes évi közgyűlését dr. Rosenák Miksa elnöklésével. Hübsch Alfréd évi jelentése után dr. Vázsonyi János üdvözölte dr. Rosenák Miksát 70-ik születésnapja alkalmából. Dr. Zahler Emil a hitközség, dr. Endrei Henrik a Chevra, dr. Farkas József és Fischer Benjamin dr. a rabbiság nevében beszéltek. A közgyűlés Reichenberg Jakab alelnök szavaival zárult.

— **Az V. ker. Izraelita Nőegylet közgyűlése.** Vasárnap folyt le a Budapesti V. ker. Izr. Nőegylet 29-ik évi rendes közgyűlése, amelyen a tárgysorozat letárgyalása után megható ünnepség keretében köszöntötték Kaszab Aladár díszelőnökségének tizedik fordulójára alkalmából. A közgyűlés melegen ünnepelte még Eichbaum Mórné elnökasszonyt és Fürth Margit titkárnőt.

— **Häckel német nyelvtan haladók számára.** Megjelent a nehezen várt második befejező rész is! Címe: „Tanuljunk Könnyen, gyorsan németül. Haladók számára”. E mű a már haladók számára íródott, 31 rendkívül nagy gyakorlati értékű lecke és számtalan mulattató történetből áll. A körülbelül 2000 szó tartalmú szótár, fordítási gyakorlatok és ezek megfejtései a mű értékei. A német nyelv legkövetkezőbb és legkönnyebb szórakoztató elsajátítását valósítja meg ez a mű, melyet Novák Rudolf és Társa Tudományos Könyvkiadóvállalat szép és gondos kiállításban bocsátott újjára. Ára: füzve P 6.—, kötve 7.—.

Legolcsóbban mos, fest, tisztít

Geröfly gőzmosoda

Szondy-u 68. Telefonhívó 12-57-67.

Legkisebb mennyiségű káros ruháért is házhoz küldök.

Székesfehérvár zsidósága

Eger

A kilencszáz évvel ezelőtt elhunyt első nagy magyar királynak, Szent Istvánnak nagyszabású emlékműve alkalmat adott a Magyar Statisztikai Szemlének arra, hogy külön számban foglalkozzék Székesfehérvárral és Fehér vármegye népességének fejlődésével. — Vegyük szemügyre ezt a statisztikát és vizsgáljuk a zsidóság szerepét e régi város történetében.

A zsidóság száma Fehérvárott:

Év	Abszolút sz.	Százalék
1825	19	0.1
1850	9*	0.0
1869	1997	8.8
1880	2689	10.5
1890	2779	10.1
1900	2788	8.7
1910	3024	8.3
1920	2867	7.3
1930	2450	6.0

Csillag alatt megjegyzi a cikkíró, hogy más adatok szerint 1850-ben a zsidóság száma már több száz fő volt. Ez egészen biztos, hiszen ebben az ősi koronázó városban már IV. Béla korában laktak zsidók. Ennek a magyar királynak zsidó törvényére hivatkozott Székesfehérvári Salamon zsidó megbízott Zsigmond király előtt. Ez bizonyítja, hogy ebben az időben már Fehérvár a legtekintélyesebb zsidó hitközségek sorába tartozott. De dr. Kohn Sámuel nagy művében, „A magyar zsidóság történetében” még számos adatot találunk arra nézve, hogy a fehérvári zsidóság a történelemben is szerepet játszott és így ez a 9-es lélekszám nyilvánvalóan téves. Hiszen 1840 körül már 29 család lakott itt, akik rabbít is választottak Pilitz Dániel személyében és őt a városi tanács is elismerte 1842 december 2-án tartott ülésén. 1861-ben Zipser Mayer modern rabbival szemben — aki az orgonát és női kórust bevezette —, már megalakult 90 szemlélyel az orthodox hitközség, Schlesinger Dávid vezetésével.

A hitközség tagjai a város társadalmában és gazdasági életében is kiváló szerepet játszottak. A világháborúban 49-en estek el a neológ és 9-en az orthodox zsidó vallású polgárok közül.

A zsidóság foglalkozására nézve a következő statisztika nyújt áttekinthető képet.

A zsidóság százalékban, az egyes foglalkozási ágakban:

Östermelés	—	—	0.6
Ipar	—	—	5.4
Kereskedelem és hitel	—	—	34.3
Közlekedés	—	—	2.1
Közszolgálat és szab. fogl.	—	—	4.8
Védőerő	—	—	0.2
Napszámosok	—	—	0.8
Nyugdíjasok, tőkések	—	—	5.3
Házi eselédék	—	—	1.4
Egyéb és ismeretlen fogl.	—	—	3.3

Még érdekesebb képet kapunk, ha egyes kiragadott foglalkozási ágat veszünk szemügyre:

Foglalkozási ág

Kisbirtokosok:

Foglalkozási ág	Összes dolgozók száma	Ebből a zsidóság száma	százalékban
10—50 holdig	393	—	0.8
5—10 holdig	395	—	—
5 holdon alul	794	—	0.1
Gazdasági tisztv.	26	—	19.2
Gazdasági eseléd	115	—	0.9
Gazdasági munkás	1337	—	0.1

Ipar:

Önálló	1493	1.3
Tisztviselő	157	24.2
Segédszemélyzet	4840	3.6

Kereskedelem és hitel:

Önálló	612	42.5
Tisztviselő	350	44

Közlekedés:

Tisztv.	158	10.1
Segédzem.	913	0.3
Állami tisztviselők	232	0.9
Városi tisztviselők	101	—
Ügyvédek	46	39.1
Elemi isk. tanítók, tanítónők	84	6
Középisk. tanárok	58	1.7
Orvosok	54	29.6

A zsidóság Székesfehérvárott is főleg kereskedelemmel és iparral foglalkozik és igen nagy számmal (44 százalék) szerepel a tisztviselők és a szabad foglalkozások között, ellenben teljesen kiszorult a városi tisztviselők közül és majdnem egészen az állami tisztviselők és a középiskolai tanárok köréből.

A Magyar Statisztikai Szemle, — ahonnan statisztikai adatainkat merítjük, — még egy érdekes statisztikát tartalmaz II. József korából. E statisztika szerint fehérvármegyében 1787-ben 293 zsidóesalád élt 1469 taggal és pedig 744 férfivel és 725 nővel.

— r. — nd.

— Herriot Jeruzsálemben. Edouard Herriot, a francia kamara elnöke, volt miniszterelnök Jeruzsálembé érkezett. A pályaudvaron a francia főkonzul, Keith Roach kerületi biztos és a főbiztos szárnysegéde üdvözölték. A kiváló francia politikus meglátogatta a panaszfalat, az Omár-meesetet és a héber egyetemet, majd Sir Harold Mac Michael főbiztosnál reggelizett.

26 éve fennálló

BODNÁR

cég az összes RÁDIÓ-típusokat díjtalanul bemutatja az összes Részlet Cseré Vilmos császár-ut 60 Árjegyzék ingyen

Remek természeti környezetben fekszik az országnak ezen egyik legérdekesebb városa, a barokk stílusnak köz- és magánépületeiben való pregnáns kifejezettségében. Az egrivár és kazamatái történelmi nagysága mellett, a liceum palotája, annak képtára, múzeuma, könyvtára és gyűjteményeiben a kultúra nagyszerű alkotásaiban gyönyörköhetünk.

A város szebbnél-szebb templomai, török minaretje környezetébe impozánsan illeszkedik bele a zsidó templom monumentális épülete, hatalmas kupolája. És e templom körül zsidó élet és zsidó kultúra virágzik. A nehéz gazdasági viszonyokkal küzdő hívek nehézségek árán is fenntartják intézményeiket és létesítettek a régi templom átalakításával olyan kultúrházat, melyhez hasonlót kevés vidéki hitközség tud felmutatni. Bibliái tárgyú freskókkal díszített, karzatos terme ma központja az egrivárosi zsidó társasletnek.

Mi a legörvendetesebb: ennek a társasletnek magiát a zsidó ifjúság képezi. Egy Ohel Sem nevű tagozat a középiskolák 180 zsidó diákját tartja össze. Az alsó osztályok cserkész-szervezetben, a felsőbbek önképzőköri működésben jönnek ban. A kulturális csoport a felnőtt ifjúság és a hitközségi tagok 140 tagú alakulata, mely részére hetenként saját kebelükből működő előadók dolgoznak, könyvtár, angol nyelvű tanfolyam és szórakoztató összejövetelek képezik további programját.

Dr. Rácz Zoltán főrabbi kezdeményezése és lelkes, odaadó munkája eredményezi mindezt, amit dr. Grósz Endre ifjúsági elnök és a vezetőség tagjai segítségével létrehozott. Hitközségeinknek ezt az „Egri normát” is figyelmébe ajánljuk.

Részletesen kellene még foglalkozni a hitközség, chevra, nőegylet, a szeretefházat fenntartó egyesülés munkásságával, e ezúttal csak a Füllégyelet nagvasszonyáról, özv. Rotschild Árminné úrnőről tétessék névszerinti említés. Csodákat beszélnek agilitásáról, fáradhatatlan fürgeségéről, melyet kora dacára — olyan hölgy, ki nem titkolja 87 éves korát — kifejt.

Nemsokára százéves fennállását ünnepli majd az egrivárosi zsidó hitközség, a magyar zsidóság egyik tisztas erőssége. *Gálósi Soma*

Férjhezmenendők és nősülendők
forduljanak bizalommal a huszonhétéztendeje fennálló **Nagy Jenő** házassági irodájához. Budapest, Rákóczi ut hatvanegyh. Telefon. (Diszkrét, cégjelzéstelen levelezés.)

Mégegyszer a MIEFHÖE

Irta: Dénes Béla

A magyar zsidóság mindezeidig alig törődött valamit zsidó közügyekkel. Nem az én feladatam annak taglalása, hogy mindez miért volt így. Csak leszögezhetem: *zsidó közvélemény eddig nem volt, most azonban — számos jel bizonyítja — a zsidó tömegek felrázódtak régebbi fásultságukból, erős és cselekvőkész érdeklődéssel fordulnak saját dolgaik felé is.* Persze, ehhez olyan földindulásra volt szükség, mint amilyen a magyar zsidóságot mostanában megrázta. Ez a földindulás, minden borzalma mellett is, sokakban felébresztette a megújulás és megújulás vágyát és elre keltett egy komoly és súlyos elhatározást: ez így nem mehet tovább!

Mindezt azért kellett, hogy elmondjam, mert — őszintén szólva — midőn multkori cikkemet a Miefhoe-ról útnak bocsátottam, nekem magának sem volt fogalmam arról, micsoda csúf kelevényhez nyúltam. A néhány adattól eltekintve, mondanivalóm általánosságokban mozgott és inkább elvi és elméletiek voltak, mint gyakorlatiak. Arra gondoltam, mégis csak lehetetlen, hogy a zsidó szülőknek fogalmuk se legyen arról, mi történik s mi intéződik a zsidó ifjúság „elitrétegének”. — ezt a szót az egyetemistákkal szemben kénytelen vagyok mindig idézőjelben használni — hatalmas egyesületében, a Miefhoeban. A cikk megjelenése óta azonban egyre jönnek hozzám, személyesen és levélben küldik az adatok tucatjait s ha homérosi hasonlatot használnék, azt mondanám, a föld-fakadt kelés gemye az égig szökik. Szerenesére a bajt nemcsak én látom s így még az is könnyen megeshetik, hogy *mire e sorok megjelennek, már elsöpörte a régi vezetőséget a végre aktivizálódott ifjúsági közhangulat.*

A magam részéről most már, annyi adat birtokában, megértem azt is, miért nem küldött a Miefhoe vezetősége, már mint jelenlegi vezetősége, még csak egyetlen magyarizáló sort sem a *Zsidó Élet*-nek. Megértem, mert régi mondás, hogy akinek vaj van a fején, az ne menjen a napra s ezt a hasznos mondást a Miefhoeban nem hagyják figyelmen kívül.

Multkori cikkemben főlháborodtam a kasztszellemen s személyi tor-

zalkodásokon, melyek lehetetlenné tesznek minden komoly munkát. Ma már tudom, hogy a Miefhoe, melynek legfőbb célja az lenne, hogy a zsidó egyetemi hallgatóságot az egyetem falain belül is megtartsa a zsidóságnak, ennek a feladatnak sohasem felelt meg, sőt ellenkezőleg, kisdied diákpolitikai okokból nagymértékben hozzájárult a zsidó egyetemi hallgatóság elzsidótlánításához. Ezt a kimondhatatlanul súlyos vádat alátámasztják adataim. Mert ugyan mint vélekedjem a Miefhoe zsidóságnevelő munkájáról, mikor tudom, hogy a *Miefhoe egyik legfőbb funkcionáriusa néhány héttel ezelőtt áttért? Áttérése után lemondott ugyan tiszttségéről, ezt a lemondást azonban a Miefhoe még máig sem közölte hivatalosan a diáksággal!* És mit szóljak ahhoz a Miefhoe funkcionáriushoz, aki hosszú ideig tevékenykedett az egyik bajtársi egyesületben, ahol természetesen elhallgatta zsidó mivoltát. Ilyen jelenségek esetén igazán nem esodálkozhatom azon sem, hogy a *Miefhoe bölcsészársasága, kizárólag hatalmi okokból, olesó rabulisztikával kizárta kebeléből a mintegy ötven főnyi rabbinövendéket!* Indokolásul azt hozták föl, hogy a rabbinövendékek csak mellékesen egyetemi hallgatók, alapfőiskolájuk ezért nem az egyetem, hanem a szeminárium s különben is, megvan a teológiai társaságuk, minek akarnak hát még Miefhoe-bölcsész tagok is lenni? Azzal nem törődtek, hogy a szemináriumi hallgatók, a hitközségek jövőnd rabbijai mindenütt komoly nyereséget kell, hogy jelentsenek, mert a Rabbiképzőre, vagy a Rabbiképzőről sok mindent lehet mondani, de azt semmiesetre sem, hogy növendékeit nem neveli hithű zsidó szellemben. Természetes a mondotak után, hogy mikor *Mendelssohn Mózesről* akartak előadást tartani,

a bölcsészek az előadást nem engedélyezték. Aggályaik voltak.

Így néz ki a magyar zsidó egyetemi hallgatóság legfőbb ifjúsági szervezete — a zsidó szellemiség szempontjából. De nem különb a helyzet az adminisztrációs és pénzügyi helyzet terén sem. Nem akartok foglalkozni különböző suttogásokkal, melyek pénzkezelésekről, többféleképen elszámolt bái bevételekről stb. stb. hangzanak, mert ezek nem utánajárni nem tudtam s nem is akartam. Mindenesetre már maga az a tény is jellemző, hogy ilyen suttogások állandóan hangozhatnak. Azt azonban megállapíthatom, hogy a főtítká — nem is egyetemi hallgató, vagy legföljebb csak olyan módon az, mint amilyen módon egyes bajtársi diákvezérek azok.

A vezetőség terrorja megnyilvánul mindenütt, eszköze minden esetben a — fegyelmi eljárás. Ha valaki olyat mond, ami kellemetlen, vagy nem tetsző — fegyelmi elé! A saját uraik fegyelmijét azonban nem intézik el, hanem hevertetik időtlen-időig.

Természetesen súlyos hiba lenne, ha mindezt az ifjúságot tennék felelőssé. Ők csak folytatják azt, amit atyáik elkezdtek, folytatják annál is inkább, mert a Miefhoe az anyagi támogatás miatt kénytelen a Pesti Izr. Hitközség árnyékában élni s hűséggel szolgálni annak intencióit. Jaj van és baj van, ha másképp cselekszik. A szubvenció-megvonás réme fenyeget s nemcsak fenyeget, de be is köszönt, mert pl. most is ez a helyzet.

Mi hát a teendő a zsidó egyetemi hallgatóság körül?

Elsősorban annak kell bekövetkezni, hogy a régi vezetőség átadja helyét azoknak, akik tudnak és akarnak dolgozni s akik szem előtt tartják a zsidóság mai helyzetéből folyó összes követelményeket. Vagy lemond a régi vezetőség, vagy hivassék össze a rendkívüli közgyűlés, melyen minden bizonytal megmutatkozik a zsidó egyetemi ifjúságnak a dolgokról való új s az eddigétől eltérő felfogása.

Másodsorban a Miefhoe-t függetleníteni kell a Pesti Izr. Hitközségtől, ez azonban ne a Miefhoe anyagi erejének meggyöngítésével történjék, ellenkezőleg, az egész ország zsidóságának anyagi hozzájárulásával. Most legteljesebb egységre van szükség, a teendők egységes irányítására, a hozzá szükséges pénz előte-

Most jelent meg!
A legaktuálisabb könyv!
 Zsadányi Oszkár:
Kereszténység, Nyilaskereszt, Zsidóság
 c. tanulmánya.
50 magyar politikuskönyvtárával
 Kapható lapunk kiadóhivatalában is. Ára a ZsidóÉlet olvasói részére csak 1.— P. Vidékre 20 fillér portó.
Minden zsidónak el kell olvasnia és tovább adni!

remtésére, mindez azonban nem jelentí és nem jelentheti egyetlen hitközség autonómiájának megesorbítását s a pesti hitközség újabb előtérbe helyezését, sőt ellenkezőleg, a megoldásnak úgy kell történnie, hogy a Pesti Izr. Hitközség szupremációja ellensúlyoztassék.

Nem hiszem s nem gondolom, hogy a Miefhoe jelentené a magyar

zsidó ifjúságot. Azonban a Miefhoe problémáinak megoldása feltétlenül közelebb fog bennünket juttatni az egész zsidó ifjúság problémájának megoldáshoz s ezért és *csakis ezért* a Miefhoe helyzetének, feladatának, lehetőségeinek tisztázásával kell megkezdésünknk a zsidó ifjúság jövőjét kiépítő s megeremítő munkánkat.

A NADRÁG

Irta: KERÉK NÁNDOR

Weisz bácsi ószeres; speciálitása, viseltes férföltönyök vétele, eladása, ami, ha megmondjuk, hogy őt gyermeket nevelt a hazának, hogy harmincöt év óta ugyanabban a kétszobás lakásban lakik, hivatásán kívüli időben igen rendszeres, sőt, életkorához képest bizonyosfokú öreges eleganciával öltözködik, — ami különben foglalkozása mellett némiképpen érthető is —, hogy ebédutánonként a „Leibkäväházban” alsótt szokott játszani, biznyságául szolgálhat annak, hogy az ószeresség, kiváltképpen az ő kiterjedt ismeretségénél fogva, — hiszen, hogy a főváros minden önálló, vagy akár albérleti lakást tartó embert ismer —, ma is még jövedelmező foglalkozás.

Három gyermeke, mindhárom leány, már künn van a házból; a három közül az egyik vele egy házban lakik s ennél a leányánál lakik a két legkisebb gyereke is; az idősebbik könyvelő egyik nagykereskedőnél, a fiatalabbik, aki semmiképpen sem akart műveltember lenni, a polgári iskola harmadik osztályának — ne kérdezzék, milyen — elvégzése után, a férfiszabóságot tanulta, de ellentétben bátyjával, aki igen komoly és jómagaviseletű fiú, könnyelmű szubjektum és gyakran van munka nélkül, amely állapota alatt valahány ismerőse, barátja, rokona van, végigpumpolja kisebb-nagyobb, egy pengőtől öt pengőig s még nagyobb összegig terjedő kölcsönök iránt. Egyébként az atyjánál étkezik, aki a szobabéret, ha ez a fia, ami nem egyszer szokott történni, megfelelkezik a fizetésről, helyette egyenlíti ki.

Ez a helyzet.

Weisz Zoltán, az idősebbik fiú, szombat este valamiféle felolvasón volt, mely alkalomra ünnepi öltönyt, fekete zakettet, keskeny fehér sáv, kék kammgarnnadrágját

vette fel. Tizenegy órakor jött haza s ahogy az rendes ifjúhoz illik, a ruháját, mivel azt a szombatra következő vasárnap is felöltöni óhajtott, előbb szorgosan megkefélte s utána a foga sra akasztotta. Aztán lefeküdt.

Öccse, Géza, éjfélután vetődött haza rosszkedvűen. Második hete volt megint munka nélkül s egész vagyona, miután a házmaster járandóságát megfizette, tizenkét fillérből áll, amelle, hogy a főpincérnek is négy pengővel tartozott, kilátása nélkül annak, hogy a holnapi vasárnap költségeit honnan, kitől fogja megszerezni. Nővére egyáltalában nem hitelezett neki, még a fehérneműjét, — ő mosta, vasalta a részére —, csak kápé ellenében adta ki neki, az apa a hónap folyamán egyízben, az anyja meg pláne már kétízben is adott kisebb összeget a visszatérítés minden reménye nélkül. Pedig holnap vasárnap van és ha hitte is, hogy a főpincér még egy-két pengő erejéig hitelez neki, de sívár anyagi viszonyaira való tekintet nélkül tett könnyelmű ígérettel lehetetlen helyzetbe hozta magát: Lórika kisaszszonyinak, a csinos, takaros, karsú, sötétszemű gép- és gyorsírónőnek, kinek komolyan udvarolt, vasárnap délelőttre találkat beszélt meg

egyik zsidó cukrászdában, és ha Lórika nem is engedi meg, hogy az uzsonnáját a gavallér fizesse, szerelmes könnyelműségében a neki ígért kis virágesokrot mégis szívesen fogadja.

A csokrot, már pénteken, meg is rendelte, de ezt — megint csak — kápé ellenében veheti át. És ez okozta a nagy gondját. Honnan, kitől szerezze meg a csokorra szükséges két pengőt s honnan a saját uzsonnájára ugyanez közel 2 pengőt? Most, amikor megint harmadik hete munka nélkül van s amikor összes hitelforrásait kimerítette?

Nagyon rossz, nyugtalan éjszakája volt; háromszor is felébredt s törte a fejét, honnan szerzi meg a feltétlenül szükséges legalább négy pengőt. Fájdalom, semmi, de éppen semmi kilátása! Pénz nélkül pedig se csokor, se találka!

Rettenetes!

Már hét órakor ébredt, rosszkedvűen mosakodott, felöltözött s békésen szendergő testvérbátyját nézegette és azon töpregett, hogy talán, utolsó remediumképpen megkísérelné annak testvéri szívét, száz, meg száz eredménytelen kísérlet dacára, mert Zoltánnak elvei voltak, meglágyítani.

És azoközben meglátta a foga s on lógó zakettöltönyt. Mentő gondolat! Ha azt a tisztító intézetbe vinné! Az öltöny jóformán még új s akár tíz, tizenkét pengőt kaphatna rá. Egy hét mulva, miután hétfőn ügyis munkába áll, kiválthatná. Csakhogy, fájdalom, vasárnap a tisztítóintézetek is zárva. Ez a reménye is meg hiúsult. Hát most?

Új mentő gondolat.

A nadrágot, de csakis a nadrágot, megvételre kínálja — az apjának! Az okvetlenül megveszi és mint valamikor volt szabómester, akinek ruhaszövetek értékelésében elég szakismerete van, ómaga tizenkét-tizen négy pengőre becsülte, biztos, öt-hat pengőért meg is veszi. Este, vagy hétfőn reggel bevallja a bátyjának a tettét, aki aztán fait accompli elé állítván, legfeljebb, ha lármát csap. Másít ügyse tehet.

Kész az elhatározás! És meg van mentve a boldogsága!

Óvatosan, zajtalan vette le a nadrágot a fogasról, újságpapírba csomagolta s nesztelenül lopakodott ki a szobából, aztán át, az apa földszinti lakásába, aki éppen a reggeli kávé utáni első pipáját szívta.

— Tati, akarsz-e egy szép nadrágot venni?

Síremlékek

a legolcsóbb árban

LŐWYNÉ

BUDÁN

II. Fő-u. 79. Tel.: 15-15-81.
Fióküzlet és telep III. Bécsi-út.
A trolleybusz indulási állomásától 2 percre.

— Hogyne akarnék? Hiszen az a mesterségem.

— Nohát, akkor nézd meg.

S Weisz Géza kivette a nadrágot a papírburkolatból.

— Hiszen ez egy — Weisz bácsi majdhogy elkottyantotta magát, de még idején észrevette. — Honnan szerezted? — kérdezte, gyanúsán nézve, hol a kínálóját, hol meg a kínált jóságát.

— A Braunberger Villitől vettem az este, — mondja Géza szemtelenül ártatlan arccal. — Kicsit szűkében volt pénz dolgában, hát megsegítettem.

Weisz bácsi mégegyszer gyanúsán nézett a fiára, de aztán megnyugtatta a lelkiismeretét. Géza könnyelmű, adósságesináló legény ugyan, de erkölstelenség ügyletbe nem boesátkozik. És hát miért ne kereszen ő is egyszer?

— Mennyiért vetted? — kérdezte. — Ahhoz semmi közöd, — válaszolt Géza fensőségesen. — Mennyit adsz érte?

Weisz bácsi mégegyszer megnézte a nadrágot. Kétségtelen „majdnem” új. És az a Braunberger Villi is könnyelmű legény, vagy nagyon rossz bőrben lehet, ha ilyen finom ruhán túladni kénytelen. Mindegy no.

— Adok majd érte három pengőt.

— Köllene. ügye? — nevetett Géza. — Aztán tizenkettőért eladni! Ennyit testvérek között is megér.

— Hát én ne keressek valamit rajta? — mondja Weisz bácsi szemrehányóan. — Milyen hálátlanok ezek a mai gyerekek!

— Persze, hogy keress; de ne az én bőrömmön. Majd adsz érte hat pengőt.

— Majd adok érte négyet.

— Nem. Majd adsz érte ötöt.

— Nem; majd adok érte négyesfelet. (Folytatjuk.)

— Megjelent „A magyar zsidóság új útja” e broszúra, amely a Magyar Cionista Szövetség álláspontját tükrözi vissza a zsidótörvényvel kapcsolatban. Az érdekes füzet érdemi kritikájára még visszatérünk. A broszúra kapható minden dohányfőzsdében és könyvkereskedésben. Ára 30 fillér.

— A lakosság 29 százalékát teszi ki a zsidóság Varsóban. Statisztikai megállapítás szerint Varsó jelenlegi lakossága 1,265.000 lélek. A zsidók a lakosság 29.1%-át teszik ki. A Nalvszki-negyedben a zsidók képezik a lakosság 90%-át.

Emlékek

Írta: FELEKI SÁNDOR

(25)

Gerő Katalin és Gerő Károly

IV.

Megható szépen írja le Katalin öccse első premierjének történetét: „Öles, fehér és színes színlapok hirdetik: A Népszínház első ezidei újdonsága: *Turi Borcsa*, népszínmű három felvonásban, írta: Gerő Károly. Szereplők: *Rákosi Szidi, Blaha Lujza, Tamási József* stb. Az előadás előtti napon megérkezett édesapánk. A meghatottságtól alig tudott beszélni. Szavak helyett áldóan tette kezét fia fejére. A fiú pedig megfogta azt az áldó kezét és alázaattal megcsókolta.

A színházban vagyunk. Soha templom még olyan áhitattal nem töltött el, mint amilyen itt elfogott. A színház szüfolt, sehol egy üres hely. A szívem úgy dobogott, majd megszakadt. A szemem káprázott, összefolyt előtte a csillár fénye, a sok emberfej. A földszint, a páholyok föl a karzatig fej-fej mögött és a sok várakozó tekintet — egybeolvadt a szemem előtt egészen. Csak kettő rajzolódt le a sok száz közül tisztán, világosan a lelkem előtt — két halott: az édesanyám és Miksa bátyám képe.

Felhúzzák a függőnyt, fellépnek a mi alakjaink, kiket csak mi ismerünk, beszélnek, mondanak szavakat amelyek ott iródtak a mi kis fészünkben, a varrógépem mellett. *Blaháné* jön a színpadra. Éneklé a dalt, mely annyiszor esengett a mi kis otthonunkban s a művész nő szemével int nekünk. Nyílik a páholy ajtaja — Karikó jön be a homályban, a hátam mögött áll, Megfogjuk egymás kezét, el sem eresztjük. Egyet érzünk, egyek vagyunk mi most és mindig.

Blaháné énekel, szemével újra int, nekünk énekel, a szerző testvéreinek. Nekünk, a gyerekeknek, akiket kidobtak a kétszáz éves otthonból, kik aztán egy parasztköbön éltek. A páholyok valamelyikében talán itt van a minket hajléktalaná tett földes úr is családjával, holnap elolvassa a lapokat, talán vannak is falumbeliek a nézőtérén, akik majd elbeszélnek neki. Villámok cikkáznak át agyamon, — lefolyt évek. Egő, káprázó szemem oda tapad a színpadra és nézem minden érzékemmel ezeket a mozgó, eleven testté, valóságos emberekké vált alakokat, kiket a képzeletünk teremtett, mintegy büvöletet. Karikó keze is ég az enyémben. A felvonás vége felé közeledik. Erősen megszorítja a kezem és lemegy a színpadra.

A káprázat enyhül, amint a függőny legördül. De ez csak egy pillanat. A függőny még nem ért le, mi-

kor elkezdődik a taps. Nem látni mást, mint összeesukódó tenyereket. Szerző! Szerző! — zúg hatalmas erővel. Ezzel fogadják a kilépő művészeket. És vezeti ki az én Karikómat egyik kezével *Blaha Lujza*, a másik kezénél *Rákosi Szidi*. Vezeti ki *Tamási József*, *Tihanyi Miklós*. Szerző! Szerző! harsog tovább és jön az én Karikóm ismét és ismét egyedül, sapadtan, izgatottan és felnyújtanak neki egy babékoszorút.

Önkéntelenül hangosan felsikoltottam: Édes mamám! A sikolyom szerencsésen elveszett a tapsvihárban, de ez a koszorú párja annak, melyet Karikó mint kis gimnazista édesanyáink szeme előtt kapott.

Vendégek jöttek a páholyba és gratuláltak. Családok, akiknek ruháit varrom. Karikó volt kollégái az ügyvédi irodából, principálisa váltogatják egymást. Alig tudom mit beszélnek. Szorítják a kezem nagyon. Apám és a gyerekek felelnek.

A második felvonás utáni tapsvihárban megjelenik falunk fiatal jegyzője: Ugyanaz, aki jelen volt otthonunkból való kidobásunknál és aki Jóska öcsémet átküldte a kidobott *Némethékhez*, hogy a lakást hagyják meg egy időre. Elmondta, hogy többen vannak itt a faluból és a környékről. Hogy milyen óriási feltűnést okoztak az újsághírek. Hogy jártak a lapok házról-házra, kézzel-kézre. Hogy örültek és milyen büszkék. Némethnek fia lakik a mi régi otthonunkban, külön-külön kérdezte mindenki tőle, olvasta-e? Ő, a jegyző, nemrég nősült, s feleségének megvette a kért ajándékot. És kiveszi zsebéből *Kiss József* költeményét, „Mese a varrógépről”, Tudja ám az egész falú, szólt, hogy az magáról szól, kedves Katalin mama.

Kezdődik a harmadik felvonás. A jegyzőnk lehozott a földre. Minden bajból, amit elszenvedtünk, minden megaláztatásból, ami ért bennünket, fölemelkedtünk. Fölemelkedtünk hírel, fölemelkedtünk dicsőséggel. A falunk, mely nagy megaláztatásnak tanuja volt, most innen hazaviszi a hírt. A kétszáz éves otthonból kidobott, kenyerüktől megfosztott, az azóta elvesztett, eltűnt gyerekek feltámadtak, büszkeségei lesznek, dicsőséget hoznak falujuknak. Karikó surran be. Felállok én is melléje a homályban és nézek a pirkadó hajnal, a napugaras jövő felé.

Meggyógyultam, nem fáj semmi. Karikó velünk jött haza. Összeölt, csókol mindnyájunkat. A koszorút utánunk hozta a szolgál. Felakasztottuk a falra, édesanyánk képe alá.

A lapok másnap egyhangúan nagyon szépen írtak a darabról. Az egyik azt írja, mint frissen kaszált szénának az illata, olyan üde, friss a nyelvezete.

A Zsidó Élet

**minden magyar zsidó lapja
Fizessen elő!**

Édesapánk boldogsága, meghatottsága leírhatatlan. Minden képzelhető újságot összeszed. Hazaviszi. Ott tartjuk néhány napig, míg Karikó átveszi az első tantímeteket. Itt van édesapám — szólott — csináljon vele valamit, álljon talpra! Isten segítségével lesz folytatása is. Így ment haza az öregür a szíve levele boldogsággal, a tarcája pénzzel és tisztességgel a glóriával, mit a fia dicsőségre szerzett neki. Aradozó levélben írta meg, mily ovációval fogadta a falu intelligenciája, kik a lapokból már értesültek, mire ő hazacért és hogy milyen nagy tisztelettel övezik. Most már bérbe vesznek egy házat és fűszerkereskedést rendeznek be*.

Ezekkel a mélyen megindító, szép sorokkal emlékezik meg Katalin öccsének első fényes színházi sikeréről.

A Turi Boresa első, nagyhatású színdarabjával elindult Gerő Károly a hírnévké napsugaras útján, elindult a szegény arva kis zsidógyerek a gondtalan boldogság ösvényére.

Amint említettük, Gerő Károly első színművének, a Turi Boresának fényes sikere után az első heti tantímeteket öreg atyjának adta át, hogy azzal valami foglalkozást üzzön a tónkrement egykori földbérő. A következő tantímeteket már arra szánta, hogy imádott anyjának sírkövet állíttasson. Amikor a sírköavatáshoz a család megérkezett, a temető előtt sorfalat állott a község népe. Eljött apraja-nagyja, hogy annyi év után is megadják a tiszteletet annak, ki jótékony nemtőjük volt. A temetőben pedig sorfalat állottak a gimnázium növendékei tanáraikkal, akik ma nem tartották előadást, hogy ide jöjjenek, élükön az iskolaszék elnökével, az evangélikus esperessel. Eljöttek, hogy kifejezzék hódolatukat az anyá iránt, kinek két fia volt kiváló növendéke a gimnáziumnak és egyik most annak híressége. Beszéltek egymás után a zsidó pap, az esperes és Miksa, Gerő Károlynak volt magyar tanára.

A Turi Boresa megjelent könyv-alakban is „Katalin nővéremnek” ajánlva. Gerő Katalin a könyv átadását így írja le: „Átadja nekem e szavakkal: Te tudod, mit akarok neked e két szóval kifejezni. Ha azt ide leírnám, a nyilvánosságnak szólna, nem neked. Pedig neked szól minden, az egész. Te vagy a megteremtője mindennek, te vagy a gondviselésünk. Te tetted lehetővé, hogy munkaképes legyek én is. Te adtad kezembe a tollat és te tetted szabaddá gondolataimat. Te adtál szárnyat nekik.” — Katalin ezen szavakat fűzi hozzá: — „Hát nem érdemes ezért dolgozni? Lehet ennél nagyobb jutalom? Lehet ennél nagyobb öröm?”

Gerő Károlynak egymás után színdarabjai újabb és újabb sikereket hoztak. Most már vége a családi gondoknak. De Katalin öccsének jövedelméből egy fillért sem

fogadott el. Tovább is varrt éjjelnappal kis gépen, tovább is jart családkhoz, hogy saját keresményéből tartsa fenn a családi fészket, többi három kis testvérét, két hugát és öccsét, Józsit. Károly újabb és újabb színművei újabb sikereket és babérokot hoztak, a Népszínház, majd a Nemzeti Színház titkára lesz, végül — hogy színdarabjainak íráshoz több ideje legyen — a Városi Villamos Vasút vezértitkárságát vállalja el, úgyhogy anyagilag teljesen független volt. De Katalin csak tovább varrt és öccsének keresményéből egy fillért sem fogadott el. Boldog volt, hogy két huga megszerezte a tanítónői diplomát és túlaradó boldogság töltötte meg szívét Karikó nagy sikere miatt. Mily gyönyörrel vizsgálta a kis fészket, ha oda — varrógépének munkájával — egy új, bármily szerény bútorarabot szerezhetett be. Mily szépen zengi ezt meg Kiss József a „Mese a varrógépről” e soraiában:

*És fönt a fecskék közelén,
A hideg-rideg kis tanyán,
Ott is minden nyájasabbra vált.
Lassanként megtelt a szoba.
Égy kis szekrény... egy nyoszolya...
Fogas... asztal... szék sorra jött,
A falra kép és függönyök;
Mind egyszerű bár és szerény,
Ó, de tulajdon szerzemény!
S jött egy kis ügyes szerkezet,
Amelyben lélek lüktetett.
Amelyre nagyanyánk még
Elszörnyűködtek volna tán.
Hogy boszorkányság, nem egyéb:
Jött egy parányi varrógép!
Ó, nagy nap volt az! Esemény!
Leírni azt a toll szegény.*

(folytatjuk)

Szerkesztői üzenetek

Mi az igazság? Kérdésére a következőkben válaszolunk. A lapok május 11-iki száma tudósítást közölt Snow unitárius lelkésznek a szegedi egyetemen történt díszdoktori avatásáról. A beszámoló igen eltérőek és Ön nem tud eligazodni, melyik híradás az igazi. Egy liberális lap szerint az új díszdoktor valóságos himnuszt zengett köszönőbeszédében a szellem szabadságáról, hogy ehhez minden teremtetett lénynek joga van. Olyan szavakat adott Snow szájába ez a lap, hogy olvasói hadd örüljenek. Vizsgolt egy félhivatalos lap minderről semmit sem akar tudni, már pedig bizonyos, hogy ez a lap első kézből kapja ki a híreket és nem tehető fel egy ilyen előkelő újságról, hogy szándékosan hagyja ki a híradásból a javát és ezzel olvasóit félrevezeti. Kétségtelenül az a nagyobb bűnös, aki meg nem történt kijelentésekkel díszít föl valakit. Eszerint a liberális újság volna a történelemhamisító. Mi nem tudjuk az igazságot, mert nem voltunk Szegeden. Annyi bizonyos, hogy a két lap közül az egyik tudósításá-

ban nem ragaszkodott az igazsághoz.

Frontharcos. A világháború front-harcosai gyermekeinek születési anyakönyvi kivonatába hivatalosan elő lehet jegyeztetni, hogy apjuk tűzharcos volt. Ezt az előjegyzést az illetékes kerületi előjáróság eszközözi az apa Károly-csapatkereszt igazolványának bemutatása ellenében.

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy szó 10 fillér, vastagabb betűvel 20 fillér, *legkisebb hirdetés 10 szó.* Leghelyesebb a hirdetés szövegét levélben, a hirdetés árának megfelelő összegű levélbélyegben a kiadóhivatal címére beküldeni.

Középkorú, jó állásban levő úriember elvenne 32–36 éves urinót, aki megértő élettársa tudna lenni. „Csendes boldogság” jelígerre a kiadóba.

Jó állásban levő, 28 éves textil-műszaki tisztviselő elvenne csinos, 20–22 éves jócsaládból való úrilányt. „Ideális házasság” jelígerre. (Közvetítők kizárva.)

Férjhezadnám csinos hugomat 25 ezer pengő hozománnyal csakis jó állásban levő vallásos úriemberhez. (Közvetítők kizárva.)

Saját vállallattal bíró, 32 éves fiatalember megismerkedne 26–28 éves, művelt úrilánnyal. „Házasság nem lehetetlen” jelígerre.

Házvezetőnőnek mennék magányos úrhoz vagy hölgyhöz, ahol az egész háztartás vezetését vállalnam. „Othont keresek” jelígerre a kiadóba.

Nagyműveltségű úri nő társalkodónőnek ajánkozik. „Nagyon szerény” jelígerre a kiadóba.

Springer fizet legtöbbet, viselt férfi, női ruhaneműért, cipőért. *Apród ucca 6. Üzlet Szebenytérnél.*

Mindenmemű kézimunkát, harisnyajavítást — *házaknál is* — olcsón vállal *Krausz F., Péterffy S. utca 7. III. 8.*

Férfi ruhák, felöltők, kisebb termetre eladók. Cím: a kiadóban.

Jókarban levő *ruhaszekrényt* vennék csak priváttól. Cím: *Erzsébet-krt. 18. f. 2.*

Keresek délelőttre bejáró takarítónőt. Cím: *Erzsébet-krt. 18. f. 1.*

Középtermetre alig használt *perzsabunda* eladó. Cím: a kiadóban.